

Nr 303.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förhöjning av det ordinarie reservationsanslaget till arvoden åt extra länsnotarier m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1919.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att

dels till förstärkning av det ordinarie reservationsanslaget till arvoden åt extra länsnotarier m. m. på tilläggsstat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst, 40,000 kronor;

dels från och med år 1920 höja nämnda reservationsanslag, nu 311,000 kronor, med 102,000 kronor till 413,000 kronor;

dels ock till bestridande av vissa kostnader i anledning av under våren 1919 förrättade kommunala val på tilläggsstat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 175,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

G U S T A F.

Axel Schotte.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11
mars 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde följande:

I det vid statsverkspropositionen till innevarande års riksdag fogade protokollet över civilärenden framhöll jag, hurusom av olika anledningar en väsentlig förhöjning erfordrades av det ordinarie reservationsanslaget till arvoden åt extra länsnotarier m. m., vilket anslag för närvarande utgår med 311,000 kronor. Enär utredningen beträffande denna fråga då ännu icke blivit slutförd, föreslog Kungl. Maj:t, i enlighet med min hemställan, riksdagen att i avbidan å den proposition, som kunde komma att i ämnet avlätas, beräkna dels på tilläggsstat för år 1919 till förstärkning av nämnda reservationsanslag ett förslagsanslag, högst, 40,000 kronor, dels ock från och med år 1920 en förhöjning av ifrågavarande reservationsanslag till 400,000 kronor.

Utredningen i frågan är numera slutförd och den i utsikt ställda propositionen rörande anslaget höjning torde alltså böra avlätas.

Anslagets förhöjning betingas i första hand därav, att det vid anslagets fastställande till sitt nuvarande belopp beräknade antalet extra biträden hos länsstyrelserna visat sig otillräckligt, men beror därjämte och i än högre grad av, huruvida och i sådan händelse på vad sätt länsstyrelsernas allmänt framförda anspråk på höjning av de extra biträdenas nuvarande arvoden bör tillmötesgåas. Slutligen äro vissa föreliggande frågor om statsbidrag till avlönande av biträden hos och vikarier för landsfiskalerna m. m. av beskaffenhet att kunna inverka på anslagsbeloppet.

Vidkommande till en början frågan om arvodenas belopp blevo dessa, som under år 1917 och tiden närmast därförut utgjort för extra länsnotarie och extra länsbokhållare högst 2,500 kronor samt för övriga extra biträden högst 1,500 kronor, genom kungl. brev den 21 december 1917 — i enlighet med den mening, dåvarande departemenschefen uttalat i samma års proposition, nr 211, angående omorganisation av fögderiförvaltningen och lönereglering för tjänstemännen därstädes m. m. (sid. 155) — fastställda för extra länsnotarie och extra länsbokhållare till förutvarande belopp högst 2,500 kronor, för annat biträde med juridisk utbildning eller längre tids tjänstgöring till högst 2,000 kronor och för övriga biträden till högst 1,500 kronor.

**Arvodenas
belopp.**

De sålunda fastställda maximiarvodena synas numera vara otillräckliga.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har sålunda i skrivelse den 23 augusti 1918 hemställt, att av ovan angivna maximiarvoden de två sistnämnda om möjligt måtte höjas med 500 kronor eller alltså till respektive 2,500 kronor och 2,000 kronor, vilken förhöjning där så ske kunde borde inträda redan med innevarande år. Efter att hava redogjort för nu gällande maximiarvoden anför länsstyrelsen bland annat:

*Länsstyrelsen
i Jämtlands
län.*

»Utan tvivel äro de ovan angivna arvodesbeloppen numera alldeles för låga för att vare sig motsvara billiga anspråk på levnadsbehovens tillfredsställande eller för att kunna locka dugliga alumner att söka anställning såsom extra hos länsstyrelserna — även om hänsyn toges till den förhöjning i arvoden, som under de sista åren kunnat beredas genom krigstidstilläggen. Vad först angår levnadsbehoven, är med de anförda arvoden ett biträdes ställning ekonomiskt sämre än mången vanlig arbetares. De räcka icke alls till för att tillgodose den unge mannens behov av kläder, föda och husrum m. m. Det har gått så långt, att biträde i denna ställning härstädes måst inskränka antalet av sina dagliga måltider av brist på medel. Det är enligt länsstyrelsens mening fara att, om icke något snarligen åtgöres till förbättrande av dessa biträdens ställning, staten skall på förevarande område av statsförvaltningen framkalla ett statstjänarproletariat till skada för statstjänsten och samhället i sin helhet.

Ytterst otillfredsställande ställer sig också under nu skildrade förhållanden möjligheten att kunna rekrytera landsstaten med dugliga personer. För en ung man med någon större duglighet möter, åtminstone här på orten, i allmänhet ej någon svårighet att inom den privata förvärvsverksamheten bereda sig en ekonomiskt vida förmånligare anställning än en länsstyrelse kan erbjuda. Förmånen av statstjänstens förr ofta framhållna större säkerhet är ej tillräcklig att neutralisera detta förhållande, helst tillgången på ordinarie platser inom länsstyrelsen är så pass ringa i förhållande till biträdesbehovet vid det ständigt ökade arbetet, att befordran till ordinarie icke i regel kan väntas förr än om flera år. För att härstädes erhålla biträden har man både på landskansliet och landskontoret måst under senaste året anlita annonsering. Många hava visserligen därvid anmält sig; men till allra största delen personer med så underhålliga kvalifikationer, att de ej kunnat antagas; en utannonserad plats å landskontoret för juridiskt utbildad biträde har oaktat upprepad annonsering ännu icke kunnat besättas. Där det slutligen lyckats att erhålla ett biträde, har det mången gång hänt, att han snart, för anbud från privat håll, lämnat anställningen. Det är uppenbart, att dessa ogynnsamma förhållanden också inom en snar framtid måste synnerligen skadligt återverka på möjligheten att fortfarande hålla de ordinarie tjänstbefattningarnas besättande på en tillräckligt hög nivå. Även ur dessa senast angivna synpunkter är det alltså oundgängligen nödigt att snarligen bereda de extra biträdena hos länsstyrelserna en ekonomiskt bättre ställning.

Det är därför en angelägenhet av högsta vikt för att det mångskiftande arbetet må kunna behörigen utföras, som påligger och städe i ökat mått pålägges länsstyrelserna, att en förhöjning åstadkommes av arvodena till de extra biträdena. Härvid läser man för närvarande, med hänsyn till löneförmånerna för de ordinarie landskanslisterna och landskontoristerna samt det arvode, som medgivits extra länsnotarie och extra länsbokhållare, icke kunna komma högre än till 2,500 kronor för de fall, där 2,000 kronor nu är maximum; samt till 2,000 kronor i de fall, då maximum är 1,500 kronor, d. v. s. en arvodesförhöjning i bägge fallen av 500 kronor. Men en dylik höjning, som dock skulle avhjälpa det svåraste trycket, synes oeftergivlig.»

Övriga
länsstyrelser.

Den av länsstyrelsen i Jämtlands län föreslagna arvodeshöjningen har av övriga länsstyrelser i avgivna yttranden så gott som enstämmigt vitsordats vara oundgängligen nödvändig, därest biträden med erforderliga kvalifikationer skola kunna förmås att antaga och bibehålla anställning vid länsstyrelserna; och från ett par håll har till och med framkommit den meningen, att den föreslagna höjningen skulle vara otillräcklig för vinnande av nämnda mål. Länsstyrelsen i Blekinge län har haft en så till vida avvikande uppfattning, att den ansett nuvarande maximiarvodet för yngre biträden utan juridisk bildning eller särskilda kvalifikationer, 1,500 kronor, vara tillräckligt, om hänsyn toges till det för närvarande utgående krigstidstillägget. Svårigheter att erhålla sådana biträden hade icke yppat sig i Blekinge län. Länsstyrelsen i Örebro län har visserligen funnit en förbättring av samtliga de extra biträdenas avlöningsförmåner synnerligen önskvärd och behövlig, men då avlöningen

till ordinarie landskanslister och landskontorister utgjorde allenast 2,400 kronor och arvodet till extra länsnotarier och extra länsbokhållare högst 2,500 kronor, syntes det länsstyrelsen knappast böra förekomma — med undantag dock för tjänstemän med juridisk utbildning — att såsom föreslagits höja arvodet till de extra landskanslisterna och landskontoristerna till i vanliga fall 2,000 kronor och till extra tjänstemän med någon längre tids anställning till 2,500 kronor utan att samtidigt vidtaga en motsvarande höjning i de ordinarie tjänstemännens löneförmåner. Sådana förhållandena nu föreläge, torde därför den ostridigt synnerligen behöfliga förbättringen i de extra tjänstemännens arvoden enligt länsstyrelsens mening icke kunna åstadkommas på annat sätt än genom förhöjt krigstidstillägg.

I detta sammanhang torde förtjäna anmärkas, att länsstyrelsen i Uppsala län, som vid anmälan av det för länet innevarande år behöfliga anslagsbeloppet till avlönande av extra biträden ifrågasatt ännu högre maximiarvoden än de av länsstyrelsen i Jämtlands län föreslagna, förklarar sig härvid hava fränsett synpunkten att de extra biträdenas arvoden ej borde komma alltför nära de löner, som åtnjotes av länsstyrelsernas ordinarie tjänstemän i lägsta lönegraden, och funnit sig kunna göra detta, då tidsomständigheterna kunde antagas skola jämväl för dessa tjänstemän nödvändiggöra lönevillkor, vilka någorlunda motsvarade rådande existensminimum.

Ifråga om den behöfliga höjningen av arvodena för extra landskanslister och landskontorister hava olika meningar gjort sig gällande. Flertalet länsstyrelser har sålunda tillstyrkt länsstyrelsens i Jämtlands län förslag, men åtskilliga hava med instämmande i samma anmärkning, som enligt vad redan anförts riktats mot detsamma av länsstyrelsen i Örebro län, föreslagit, att till undanröjande av förslaget brist i denna del maximiarvodet, där detta enligt förslaget skulle utgöra 2,500 kronor, borde begränsas till 2,400 kronor, varvid dock några länsstyrelser ansett begränsningen icke böra avse biträden med juridisk utbildning. Länsstyrelsen i Skaraborgs län har i förevarande avseende framhållit, att de ordinarie landskanslisterna och landskontoristerna vore i motsats till de extra tjänstemännen skyldiga att erlægga pensionsavgifter, varför den till dem utgående avlöningen, innan ålderstillägg intjänats, icke uppginge till 2,400 kronor, och har länsstyrelsen i betraktande härav föreslagit, att det högre maximibeloppet skulle bestämmas till 2,300 kronor, vilket skulle innebära en höjning av arvodet med 300 kronor. Det lägre maximiarvodet borde då enligt länsstyrelsens mening höjas med lika belopp och sålunda bestämmas till 1,800 kronor. Länsstyrel-

sen i Blekinge län har likaledes föreslagit ett maximiarvode av 2,300 kronor att gälla för extra biträde utan juridisk utbildning, vilket tjänstgjort vid landsstaten viss minimitid, exempelvis tre år. Länsstyrelserna i Östergötlands och Älvsborgs län hava ansett 2,200 kronor vara tillfyllest såsom högsta arvode för ifrågavarande extra tjänstemän, varvid dock den förra länsstyrelsen föreslagit, dels att det nu vid maximiarvodet av 2,000 kronor fogade villkoret om juridisk utbildning eller längre tids anställning borde bortfalla i ändamål att underlätta bevarandet åt länsstyrelserna av dugliga extra tjänstemän, även om dessa ej tjänstgjort någon längre tid hos länsstyrelse, dels alternativt, om villkoret ansåges böra bibehållas, att maximiarvodet för tjänsteman utan särskilda kvalifikationer icke måtte sättas lägre än 2,200 kronor.

Av länsstyrelsen i Västerbottens län har dels framhållits, att anslaget till arvoden åt extra länsnotarier, extra länsbokhållare och övriga extra biträden vid länsstyrelserna m. m. krävde förhöjning jämväl av andra anledningar än det av länsstyrelsen i Jämtlands län berörda behov och att dessa frågor efter föregående undersökning borde på en gång upptagas till prövning, dels ock i anslutning härtill föreslagits, att sistnämnda länsstyrelses framställning torde för närvarande böra bifallas på det sätt, att länsstyrelserna i avvaktan på den ifrågasatta utredningen bemyndigades att, i den mån de nu beviljade anslagen därtill lämnade tillgång, medgiva skälig förhöjning i nu gällande maximiarvoden.

Länsstyrelsen i Stockholms län, som förklarar sig instämma i länsstyrelsens i Jämtlands län förslag, har därvid tillika hemställt, att de vid länsstyrelsen anställda extra landskanslistor och landskontorister med fasta arvoden jämväl måtte tillerkännas ortstillägg i likhet med ordinarie landskanslistor och landskontorister i länet.

Halva antalet länsstyrelser hava därjämte hemställt, att även extra länsnotarier och extra länsbokhållare måtte komma i åtnjutande av höjda arvoden, och hava såsom lämpliga maximibelopp av fyra länsstyrelser föreslagits 3,200 kronor och av de övriga åtta 3,000 kronor.

Statskontoret.

Statskontoret har i ärendet anfört, att enligt dess förmenande de nu fastställda maximiarvodena för de vid länsstyrelserna anställda ständiga extra biträden måste anses vara alltför låga, även om man toge hänsyn till under de senaste åren medgivna avlöningsförbättringar i form av krigstidshjälp och krigstidstillägg och till den omständigheten att åtminstone en del av ifrågavarande tjänstemän torde hava tillfälle att skaffa sig någon extra inkomst utöver arvodet från länsstyrelsen.

Enligt vad som framginge av länsstyrelsernas yttranden hade det också blivit allt svårare att med nu till buds stående avlöningsförmåner förmå lämpliga personer att inträda i landsstaten. Statskontoret tillstyrkte alltså för sin del en höjning av dessa arvoden.

Vad beträffade beloppet av denna höjning, vore visserligen det av länsstyrelsen i Jämtlands län framlagda förslaget enligt statskontorets mening rimligt tilltaget, men, med hänsyn till de för ordinarie tjänstemän vid länsstyrelserna nu fastställda avlöningsförmåner, syntes emellertid det förslag, som framlagts av länsstyrelsen i Skaraborgs län, vara det lämpligaste. Enligt detta förslag skulle arvoden bestämmas till högst 3,000 kronor för extra länsnotarier och extra länsbokhållare samt till högst 2,300 kronor respektive 1,800 kronor för extra landskanslister och extra landskontorister, vilket sålunda innefattade en ökning för de förra med 500 kronor och för de senare med 300 kronor.

Länsstyrelsen i Stockholms län framställning om medgivande att till sina extra landskanslister och extra landskontorister utbetala ortstillägg lika med de ordinarie tjänstemännens syntes enligt statskontorets mening beaktansvärd. Vid bifall till framställningen torde jämväl länsstyrelserna i de tre nordligaste länen böra lämnas motsvarande medgivande.

Det torde icke kunna förnekas, att de nu gällande maximiarvoden för länsstyrelsernas ständiga extra biträden måste anses vara för låga även med hänsyn tagen till för närvarande utgående krigstidshjälp samt möjligheten för åtminstone en del av tjänstemännen att bereda sig extra inkomster vid sidan av den fasta avlöningen. Och då häri ligger en allvarsam fara för länsstyrelsernas rekrytering med dugliga tjänstemän, måste enligt min uppfattning åtgärder skyndsamt vidtagas till undanröjande av detta missförhållande. Jag skulle också i sådant syfte nu hava föreslagit maximiarvodenas höjning i huvudsaklig överensstämmelse med statskontorets förslag, därest jag icke efter samråd med statsrådet och chefen för finansdepartementet kommit till den övertygelsen, att den föreliggande frågan låter sig lösas på ett ändamålsenligare sätt. Nämnde departementschef har nämligen för avsikt att på grundval av lönerogleringskommitténs betänkande angående tillfällig löneförbättring för skilda grenar av den civila förvaltningen föreslå framläggandet av propositioner om sådan löneförbättring för åren 1919 och 1920 jämväl för länsstyrelsernas tjänstemän. Kommitténs förslag avser visserligen endast de ordinarie tjänstemännen, men härvid har förutsatts, att i annan ordning kommer under bedömande, huruvida och i vilken omfattning den ifrågasatta löneförbättringen för de ordinarie

Departementschefen.

tjänstemännen må böra föranleda löneförbättring även för de extra. Chefen för finansdepartementet kommer även att äska medel för sistnämnda ändamål, och torde därmed möjlighet beredas att utan ökning av det nu förevarande anslaget tillmötesgå anspråken på ökad avlöning från och med år 1919 åt de extra tjänstemännen vid länsstyrelserna efter huvudsakligen samma grunder, som kunna varda fastställda ifråga om de ordinarie. Med en sådan anordning komme de extra tjänstemännens arvoden, som äro fixerade i visst förhållande till de ordinaries avlöning, att bibehålla i stort sett samma förhållande till denna avlöning som hittills, och ordnandet av avlöningen till de extra tjänstemännen skulle både till tid och ordning bliva på ett naturligt sätt förbundet med reglerandet av löneförbättringen åt de ordinarie.

Då jag således icke i detta sammanhang föreslår någon höjning av maximiarvodena för länsstyrelsernas extra tjänstemän, beror detta således därpå, att frågan härom i annan ordning kommer under be-
dömande.

De villkor, som för närvarande gälla för åtnjutande av de fastställda arvoden, böra äga giltighet även vid arvodenas eventuella förhöjning i form av löneförbättring.

Under hänvisning till vad jag senare i sammanhang med förslag om anvisande av medel till vikariatsarvoden vid landsfiskalers och härads-skrivares ledighet vid sjukdom samt vid vakans å sådan befattning skall anföras om avlöning av extra tjänstemän hos länsstyrelse under dylikt vikariat, får jag här anmärka, att vid bifall till mitt berörda förslag nu gällande föreskrift, att extra tjänsteman med fast arvode skall vid förordnande att uppehålla ordinarie befattning avstå minst en tredjedel av arvodet, bör ändras därhän, att den andel av det fasta arvodet, som extra tjänsteman under ovan berörda vikariat kan medgivas behålla, må kunna uppgå till högst 1,500 kronor jämte eventuellt dära belö-
pande löneförbättring.

Slutligen vill jag uttala den förvissningen, att länsstyrelserna skola låta sig angeläget vara att söka, i den mån så ske kan, begränsa arvodenas belopp och icke utan särskilda skäl, i främsta rummet behovet att förvärva och bibehålla dugliga tjänstemän, bestämma arvoden till medgivna maximibeloppen.

Det väckta förslaget om medgivande för länsstyrelserna i de län, där ortstillägg för närvarande utgår, att tilldela extra landskanslistor och extra landskontorister ortstillägg lika med de ordinarie tjänstemännens, innefattar däremot en fråga, som torde böra avgöras i sammanhang med bestämmandet av förevarande anslag. Genom det i sådant avseende framlagda förslaget skulle rättelse åvägbringas i den nuvarande

oegentligheten, att avlöningen för de extra tjänstemännen i de län, där på grund av dyrortsförhållande ortstillägg utgår, faktiskt blir lägre än i övriga län. Emellertid synes mig intet skäl finnas att, såsom skett i såväl länsstyrelsens i Stockholms län som statskontorets förslag, utsluta extra länsnotarier och extra länsbokhållare från erhållande av ortstillägg, och anser jag att sådant bör till dem utgå med lika belopp som för ordinarie länsnotarie och länsbokhållare.

Förevarande anslag lär således böra beräknas med iakttagande därav, att ortstillägg må av vederbörande länsstyrelse medgivas i enlighet med vad ovan anförts. Därvid bör även beaktas, att, enligt vad i årets statsverksproposition föreslagits, ortstillägg hädanefter skulle utgå till tjänstemän och betjante vid landsstaten i Västernorrlands län i samma utsträckning och efter enahanda grunder som beträffande de tre norrlandslän, där dylik förmån redan utgår till befattningshavare vid landsstaten.

Det nu ifrågavarande anslaget bestämdes vid genomförandet av den nya fögderiförvaltningsorganisationen från och med år 1918 till nu utgående belopp, 311,000 kronor, därav 250,000 kronor voro avsedda till arvoden åt extra länsnotarier, extra länsbokhållare och övriga extra biträden vid länsstyrelserna samt återstoden till avlöning åt extra vaktbetjäning samt till vikariatsersättning under semester för därtill berättigade tjänstemän m. m. Till grund för denna anslagsberäkning lågo från länsstyrelserna i slutet av år 1916 lämnade uppgifter, därvid länsstyrelserna jämväl haft att taga hänsyn till i vad mån anslaget kunde påverkas av den nya organisationen.

Ett stort antal länsstyrelser har nu i inkomna framställningar framhållit, att de för avlönande av extra tjänstemän till deras förfogande ställda medel, oavsett den förut berörda frågan om maximi-arvodenas höjning, oavvisligen måste ökas. Vissa från länsstyrelserna för utronande av den behöfliga ökningens storlek infordrade uppgifter giva även vid handen, att de nuvarande arbetskrafterna och därför också de till tjänstemännens avlöning tillgängliga medlen icke kunna anses motsvara behovet. I sin mån lär detta vara beroende på den ständiga ökningen av länsstyrelsernas arbetsböda genom tillkomsten av nya författningar med däri länsstyrelserna ålagda nya uppgifter. Vad landskontoren angår, torde deras bestyr med utskylds- och bötesredovisningen visat sig kräva mera arbetskrafter än som beräknats. Medlens otillräcklighet har sålunda i de flesta länen nödvändiggjort, att kostnaderna för landskontorens arbete med 1918 års allmänna uppbörd till avse-

**Behov av
ökade ar-
betskrafter
m. m.**

värd del måst tackas med andra medel, varvid man begagnat sig av innevarande års anslag till extra biträden eller ock sjätte huvudtitelns anslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m. Ehuru det må medgivas, att kostnaderna för vissa delar av landskontorens nyss berörda arbete rätt mycket närmar sig expensutgifter, torde dock sistnämnda anslag ej böra anlitas för täckande av ifrågavarande kostnader. Det blir därför nödvändigt att vidtaga av förenämnda förhållanden be-tingad ökning av anslaget till arvoden åt extra länsnotarier m. m. Även för innevarande år behöva ytterligare medel för ändamålet anvisas, och härvid får hänsyn tagas till bristen i 1918 års anslag jämväl så, att den del av samma års kostnader, som täckts från sjätte huvudtitelns expensmedelsanslag, må kunna gottgöras nämnda anslag. Med ledning av länsstyrelsernas framställningar och uppgifter har inom departementet verkställt beräkning av de belopp, med vilka de till länsstyrelserna anvisade medel för avlönande av ständiga extra tjänstemän samt tillfälliga biträden skäligen böra av ovan angivna orsaker höjas dels för år 1920, dels ock för innevarande år, och har man därvid med godkännande i allt väsentligt av länsstyrelsernas anspråk i förevarande avseende ansett sig kunna beräkna höjningen till respektive 60,000 kronor och 34,000 kronor. Att ökningen kunnat begränsas till dessa belopp, beror i främsta rummet på att lantränmästare förut tillkommande provisioner i ytterligare några län, nämligen där sådana tjänstemän efter anslagets senaste reglering avgått, komma att ingå till statsverket och kunna användas till extra biträdens avlönande ävensom därpå, att de till statsverket redan ingående dylika provisioner rätt betydligt ökats. Framhållas må även i detta sammanhang, att, på sätt redan i mitt anförande till årets statsverksproposition (sjätte huvudtiteln sid. 23) antytts, utredning torde böra äga rum, huruvida ej en del göromål — särskilt vid landskontoren — bör för framtiden kunna anförtros åt, i stället för manliga tjänstemän, kvalificerade kvinnliga arbetskrafter.

Medlens fördelning på de skilda länen får givetvis föregås av närmare ytterligare utredning om varje länsstyrelses behov.

Vidkommande det belopp av ifrågavarande anslag, som är avsett för andra ändamål än avlönande av länsstyrelsernas extra tjänstemän, hava visserligen delvis ändrade förhållanden numera inträtt, men dessa inverka icke nämnvärt på anslagsbehovet. Anslagsposten ifråga kan sålunda visserligen å ena sidan minskas dels med det belopp, beräknat till 8,400 kronor, som tidigare erfordrats för bestridande av kostnaden för länsbokhållares ledighet för landsbokens upprättande, då ju landsbok icke längre uppgöres, dels ock med vad som svarar mot vikariats-

ersättning under semester för de fem lanträntmästare, vilka vid 1920 års ingång ytterligare avgått. Å andra sidan behöver anslagsposten ökas med erforderligt belopp för bestridande av vikariatsersättningar under semester såväl för de nya ordinarie tjänstemän och skrivbiträden, om vilkas anställande framställning gjorts i årets statsverksproposition, som för landsfogdarna, beträffande vilka ersättning i nu ifrågavarande hänseende ej tidigare beräknats. Nu ifrågavarande kostnader kunna sammanlagt uppskattas till omkring 4,000 kronor. Beräknas vidare den kostnad, som uppkommer vid bifall till mitt förslag om ortstillägg till de extra tjänstemännen i län, där sådant av de ordinarie åtnjutes, och som kan uppskattas till något över 4,000 kronor, skola utgå från anslagsposten ifråga, läser någon ändring av densamma belopp ej vara påkallad.

I särskilda skrivelser den 26 och den 30 augusti 1918 har länsstyrelsen i Jönköpings län hemställt,

dels att av statsmedel, om möjligt redan under år 1919, måtte lämnas bidrag till hos landsfiskal anställt biträde, som antingen avlagt stadgad landsfiskalexamen eller ock realskoleexamen samt visat håg och fallenhet för landsstatsbanan, samt att detta statsbidrag måtte bestämmas att efter länsstyrelsens bedömande utgå med högst respektive 1,500 och 1,000 kronor för år räknat,

dels ock att anslag måtte från och med år 1919 anvisas att efter av länsstyrelsen närmare angivna grunder utgå såsom bidrag till avlönande i vissa fall åt vikarie för häradsskrivare och landsfiskaler.

Till utveckling av den förstnämnda av dessa framställningar har länsstyrelsen anfört följande:

»Landsfiskalskåren skall efter fögderireformen liksom förut erhålla sin praktiska utbildning genom tjänstgöring dels å landsfiskalskontor och dels hos länsstyrelse, varjämte numera föreskrivits, att för utnämning till landsfiskal erfordras viss tids tjänstgöring vid poliskår. Den grundläggande utbildningen äger dock rum på landsfiskalskontoren. Nu hava emellertid förhållandena gestaltat sig så, att landsfiskalerna i allmänhet för sin ekonomi ej anse sig vara i tillfälle att hos sig anställa manliga biträden, utan övergått till att för det rena kontorsarbete, som överflyttats från kronofogde- till landsfiskalstjänsterna, mera allmänt använda uteslutande kvinnlig arbetskraft, vilken ställer sig väsentligt billigare och vilken landsfiskalen har utsikt att, sedan hon blivit invand vid sina göromål, då för längre tid behålla. Å andra sidan äro dugande unga män, som eljest skulle ägna sig åt landstatsbanan, mindre benägna än förr att välja detta yrke. Detta torde framför allt bero på den livliga efterfrågan av sådan arbetskraft på annat håll och den högre avlönning, som där erbjödes.

Frågor om statsbidrag till avlönande av a) landsfiskalsbiträden och b) vikarier för landsfiskaler m. m.

Länsstyrelsen i Jönköpings län.

a) Landsfiskalsbiträden.

Stora svårigheter hava därigenom redan uppstått och kunna bliva ödesdigra, om de ej skyndsamt avhjälpas.

Inom Jönköpings län finnes för närvarande ej någon landsfiskal, som har ett biträde, som är kompetent att mottaga landsfiskalsförordnande. Detta måste givetvis föranleda svår olägenhet, då landsfiskal av sjukdom eller annan anledning behöver tjänstledighet. Och bland en så stor kår måste ju sådant behov ej sällan inträffa. Tjänstemännen vid länsstyrelsen, vilka nu måste anlitas såsom vikarier för landsfiskalerna, äro fullt upptagna av det där — oavsett kristidsärendena — ständigt växande arbetet.

Då landsfiskalerna ej antaga manliga biträden, komma naturligtvis ej heller sådana att genomgå den för erhållande av landsfiskaltjänst föreskrivna provtjänstgöringen hos länsstyrelsen.

För närvarande utgöres ett från inträde på landsstatsbanan avhållande moment även av fruktan för den i jämförelse med den gamla länsmansexamen svårare examen, som landsfiskalsaspiranterna skola genomgå och de ökade krav, som ställas på landsfiskalerna mot på länsmännen.

Vid dessa förhållanden synes det vara ett oavvisligt behov, att åtgärder vidtagas dels för att stimulera rekryteringen inom landsfiskalskåren och dels för att bereda landsfiskalerna i större distrikt tillfälle att utbilda aspiranter i yrket samt därigenom möjliggöra den föreskrivna utbildningen av aspiranterna.

Redan i sina yttranden angående fögderiförvaltningens omorganisation framhöll länsstyrelsen, att i varje län borde finnas ett par landsfiskalsdistrikt av den storlek, att landsfiskalen bleve nödsakad att hålla för tjänstens uppehållande kompetent biträde. Dessutom är det för utbildningen nödvändigt, att några landsfiskaler i länet hava manliga biträden, vilka ännu ej hunnit förvärva kompetens såsom landsfiskaler.

Inom Jönköpings län böra sju à åtta landsfiskaler hava manliga biträden, av vilka minst två böra hava förvärvat full kompetens att mottaga förordnande såsom landsfiskal.

Länsstyrelsen håller före, att staten bör lämna bidrag till dessa biträdens avlöning och att denna bör sättas högre för biträde, som genom undergången landsfiskalsexamen visat sig äga kompetens för landsfiskaltjänst.

Statsbidragen, vilka böra utbetalas direkt till biträdena, synas lämpligen kunna bestämmas att efter länsstyrelsens prövning utgå med högst 1,500 kronor för biträde, som avlagt föreskriven landsfiskalsexamen, och högst 1,000 kronor för biträde, som blott avlagt realskoleexamen, men visat håg och fallenhet för landsstatsbanan».

I sin senare framställning yttrar länsstyrelsen:

»I skrivelse den 26 augusti 1919 rörande statsbidrag till avlöning åt manliga biträden hos landsfiskalerna har länsstyrelsen anfört, bland annat, att inom Jönköpings län för närvarande icke finnes någon landsfiskal, som har biträde, vilket är kompetent att mottaga landsfiskalsförordnande, samt att detta vällar stor svårighet för länsstyrelsen, enär vid de inom en så stor kår som landsfiskalskåren ej sällan inträffande tillfällen, då landsfiskal av sjukdom eller eljest är i behov av tjänstledighet, såsom vikarie för honom i regel måste anlitas någon bland länsstyrelsens tjänstemän, vilka äro fullt upptagna av det hos länsstyrelsen — oavsett kristidsärendena — ständigt växande arbetet. Detta måste givetvis verka förryckande på arbetet hos länsstyrelserna, och det är dessutom omöjligt, särskilt under nu rådande dyrtid, som

b) Vikarier
för lands-
fiskaler m. m.

synes komma att fortfara en längre tid, att avlöna vikarierna enbart med landsfiskalens tjänstgöringspenningar under den tid förordnandet varar. Därför hava vid sådana tillfällen extra biträden vid länsstyrelserna under förordnandet såsom landsfiskal måst, i enlighet med i bestämmelse i kungl. brev den 21 december 1917 angående arvode åt extra biträden vid länsstyrelserna, få behålla två tredjedelar av sitt arvode i länsstyrelsen, och därigenom har länsstyrelsens andel i statsanslaget till arvodet åt extra biträden vid länsstyrelserna blivit otillräckligt för länsstyrelsens behov.

Samma förhållande börjar även göra sig gällande inom härads-skrivarkåren, och ehuru denna ej är så talrik som landsfiskalskåren och svårigheterna att anskaffa vikarier åt härads-skrivare därför ej ännu, så vitt länsstyrelsen har sig bekant, visat sig så känbara som beträffande vikarier för landsfiskalerna, synes dock frågan om statsbidrag till avlöning åt vikarier för härads-skrivarna böra upptagas till prövning samtidigt med avgörandet om statsbidrag till avlöning av landsfiskalernas vikarier.

Ifrågasättas kan även, huruvida icke, då landsfiskal ej är berättigad till semester, statsbidrag bör utgå till avlöning av hans vikarie, utom vid landsfiskals sjukdom, även under någon kortare tids tjänstledighet av annan anledning, dock högst under en månad årligen.

Statsbidraget synes, då tjänsteman hos länsstyrelse förordnas till vikarie för landsfiskal eller härads-skrivare, böra utgå med högst två tredjedelar av den avlöning, tjänstemannen eljest skolat uppbära hos länsstyrelsen under tiden för förordnandet, och, om annan än tjänsteman förordnas till vikarie, beräknas till högst två tredjedelar av det högsta arvode, som under samma tid får tilldelas extra landskanslist eller landskontorist.

Är vikarien anställd såsom extra biträde vid länsstyrelse, bör han under förordnandet avstå hela sitt arvode till länsstyrelsen.»

Vidare har landsfiskalen i Sollefteå distrikt H. Rosén uti inkommen skrivelse hemställt om vidtagande av åtgärder därtill, att ett av staten avlönat tjänstebiträde måtte från och med år 1919 ställas till hans förfogande, vilket biträde borde i en eller annan form exempelvis såsom extra landsfiskal beklädas med befogenhet att efter uppdrag i varje särskilt fall av ordinarie landsfiskalen på eget ansvar utföra särskilda förrättningar, såsom förhör och undersökningar, samt övervaka och behandla utläningar m. m.

Landsfiskalens i Sollefteå distrikt.

Av de yttranden över länsstyrelsens i Jönköpings ovan berörda framställning om statsbidrag till avlöning av landsfiskalsbiträden, vilka avgivits av övriga länsstyrelser, inhämtas i huvudsak följande:

Övriga länsstyrelser.
a) Landsfiskalsbiträden.

Vad angår den såsom ett huvudsakligt skäl för framställningen åberopade omständigheten, att landsfiskaler, som äro i behov av tjänstebiträde, framför allt av ekonomiska skäl mera allmänt använda kvinnlig arbetskraft och att fördenskull personer, som önska utbilda sig för landsfiskalsbanan, icke kunna beredas tillfälle till den praktiska utbild-

ning genom tjänstgöring å landsfiskalskontor, som måste betraktas såsom den grundläggande för utbildningen och dessutom enligt gällande föreskrifter utgör ett villkor för erhållande av landsfiskalstjänst, visar det sig, att det överklagade förhållandet är rådande i åtskilliga andra län, däribland särskilt Norrlandslänen. Inom ett flertal län åter finnes ett jämförelsevis rätt stort antal landsfiskaler, som hålla manliga biträden. Av dessa biträden synes i det stora hela den mindre delen innehava för erhållande av landsfiskalstjänst erforderlig kompetens, och beträffande de återstående framgår icke, i vad mån dessa antagit anställningen hos landsfiskalen för mera tillfällig arbetsförtjänst eller i utbildningssyfte. Ett betydande antal landsfiskaler synes icke hava och ej heller vara i behov av något som helst biträde.

Till stöd för sin framställning har länsstyrelsen i Jönköpings län även åberopat, att unga dugande män med hänsyn till ej mindre den dyrare utbildning, som vore förbunden med de för erhållande av landsfiskalstjänst gent emot länsmanstjänst ökade kompetensfordringarna, än även möjligheten för dem att på annat håll erhålla anställning med bättre avlöning avhålla sig från att inträda på landsfiskalsbanan och att rekryteringen inom landsfiskalskåren därför måste stimuleras genom understöd åt dem, som vilja slå in på banan. Denna synpunkt har av några länsstyrelser särskilt betonats. Härvid har från ett håll framhållits, att den skiftestjänstgöring hos landsfiskal, länsstyrelse och poliskår under sammanlagt icke så obetydlig tid, vilken numera skall ingå i landsfiskalsaspiranternas utbildning, icke lär kunna ernås, utan att staten i någon mån träder hjälpende emellan genom bidrag till avlönande av aspiranterna, vilka nästan undantagslöst utgöras av unga män utan egna tillgångar. Vidare har det erinrats, att landsfiskalerna icke kunna förväntas skola annat än undantagsvis anställa biträden, avsedda att utbildas till landsfiskaler, därest de själva skola helt bekosta biträdenas avlöning, samt att enär de landsfiskaler, vilka kunna vara i behov av biträden, icke äro i tillfälle att lämna dem tillräcklig ersättning och länsstyrelsen saknar möjlighet att bekosta biträdenas utbildning å landsfiskalskontor, denna utbildning i det längsta undanskjutes.

De svårigheter att vid landsfiskals ledighet erhålla vikarie med erforderlig kompetens, vilka i framställningen anförts uppkomma däri-genom, att landsfiskalerna merendels icke hålla biträden, som kunna förordnas såsom vikarier, och att länsstyrelsernas tjänstemän, om de äro därtill lämpade, icke kunna avstås till vikarier utan stora olägenheter för länsstyrelsernas arbete, som icke medgiver någon minskning av de knappt tillmätta arbetskrafterna, hava mycket allmänt vitsordats. Med

erinran att i denna del råder nära sammanhang mellan den föreliggande frågan och framställningen om anslag till avlönande i vissa fall av vikarier för landsfiskaler och häradsskrivare, hava ett par länsstyrelser uttalat såsom sin mening, att om bidrag till avlönande av landsfiskalsbiträde beviljas, behovet av anslag för avlönande av vikarier för landsfiskaler och häradsskrivare bortfaller eller avsevärt minskas.

I allt huvudsakligt om än med vissa modifikationer har den nu föreliggande framställningen tillstyrkts av samtliga länsstyrelser utom fyra, nämligen länsstyrelserna i Stockholms, Hallands, Västmanlands och Jämtlands län.

Av dessa hava de tre förstnämnda lagt huvudvikten på behovet att lätta landsfiskalernas genom den nya organisationen av fögderiförvaltningen ökade arbetsböda. Länsstyrelserna i Hallands och Västmanlands län hava i sådant avseende föreslagit, att i de besvärligare distrikten vid den ordinarie landsfiskalens sida borde ställas en extra landsfiskal, som på eget ansvar finge övertaga antingen den ordinarie landsfiskalens tjänsteåligganden inom en viss del av distriktet eller ock en viss art av dessa inom distriktet i dess helhet, och att medel måtte anvisas till avlönande av dessa extra landsfiskaler. I Stockholms län har enligt länsstyrelsens meddelande denna anordning kommit till vidsträckt användning, i det att där finnes förordnade tio extra landsfiskaler, varav sju avlönades med medel från anslaget till avlöning och underhåll av särskild polisstyrka på landet och tre av vederbörande landsfiskaler själva. Därförutom finnes i två distrikt med bidrag från samma anslag avlönade polismän såsom biträden åt landsfiskalerna. Då det ökade arbete, som landsfiskalerna i jämförelse med länsmännen fått sig pålagt, huvudsakligen utgjordes av kontorsgöromål och under sådana förhållanden kunde befaras, att den rena polisverksamheten skulle efter sättas, har länsstyrelsen ansett landsfiskalernas förseende med polisbiträden vara den lämpligaste vägen till frågans lösning, särskilt under nu rådande förhållanden, då brottsligheten på oroväckande sätt tilltagit.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anser den nya landsstatsorganisationen ännu vara så oprövad, att det knappast kunde vara möjligt bedöma, i vad mån behovet av biträde inom de särskilda landsfiskalsdistrikten kunde göra sig gällande. Först sedan det arbete, som enligt denna organisation påvilat landsfiskalerna, hunnit ordnas i fastare former och så att säga kommit i sina gängor, torde kunna avgöras, om överhuvud taget biträden av nu ifrågavarande slag vore nödiga för arbetets behöriga utförande och inom vilka distrikt behov företrädesvis kunde göra sig gällande. Den föreliggande framställningen syntes

emellertid avse icke så mycket att tillgodose ett behov av antydda slag som fastmera att främja rekryteringen av landsfiskalsbefattningarna och att hava tillgång till vikarier vid förekommande behov av tjänstledighet för landsfiskal. Det borde dock ej komma i fråga att utan föreliggande verkligt behov, endast för berörda ändamål, anställa biträden på statens bekostnad hos landsfiskalerna eller att för sådan anställning förmå dessa att använda högre kvalificerad arbetskraft än behovet krävde. Riktigast vore därför att låta landsfiskalerna liksom länsmännen först själva avgöra, om och i vad mån de hade behov av biträde, och gå i författning om erhållande av nödigt sådant. Ett insläende på den i förevarande framställning ifrågasatta vägen kunde befaras skola snart nog inom landsstaterna ute på länen framskaffa en ny grad av tjänstemän under landsfiskalerna och sålunda på en omväg föra tillbaka, åtminstone i viss mån, till de förhållanden, som rådde före den senaste landsstatsorganisationen. Men ehuru länsstyrelsen således ansåge sig icke kunna tillstyrka förevarande framställning, ville länsstyrelsen icke bestrida utan tvärtom på det kraftigaste understryka, att åtgärder vore av nöden för att, i den svåra konkurrensen med de privata anställningarna, nöjaktigt uppehålla rekryteringen såväl inom länsstyrelserna som vid landsstaten ute på länen, särskilt även landsfiskalstjänsterna. Detta ändamål borde dock vinnas genom att dels inrätta tillräckligt antal landskanslist- och landskontoristbefattningar och dels åt länsstyrelserna anslå tillräckliga medel för anställande av behövt antal extra tjänstemän för besörjande av det arbete, som man ej kunde undgå att lämna åt sådana, och för tillgodoseende av behovet av vikarier, då sådant inträdde. Genom att dessa tjänstemän vid länsstyrelserna användes såsom vikarier för landsstats-tjänstemännen ute på länet vunnes bäst den växelverkan mellan länsstyrelserna och den övriga landsstaten, som vore mest ägnat att befordra såväl de unga aspiranternas allsidiga utbildning som arbetets tillfredsställande gång.

Visserligen har ytterligare ett särskilt förslag i frågan framställts, nämligen av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, men detta skiljer sig mera till form än i sak från ifrågavarande framställning. Länsstyrelsen har sålunda ansett frågan finna sin lämpligaste lösning på sådant sätt, att staten anslog ett visst antal stipendier för varje län att av vederbörande länsstyrelse tilldelas lämpliga personer, som ville utbilda sig för landsstatsbanan. Sistnämnda länsstyrelse likasom ock länsstyrelserna i Malmöhus och Skaraborgs län har starkt betonat den särskilda betydelse för landsfiskalskårens rekrytering, som måste anses

vara förbunden därmed, att länsstyrelserna på ett i regel tidigare stadium än för närvarande bleve i tillfälle att öva kontroll över aspiranternas lämplighet för landsfiskalsbanan. Länsstyrelsen skulle således enligt förslaget eller nyss angivna modifikation därav kunna, redan då aspiranten gör sitt första inträde på banan, genom prövning av hans examensmeriter och andra kvalifikationer mången gång förekomma, att biträden anställdes, vilka sedermera antingen måste helt underkännas vid sökande av befordran eller endast med tvekan och huvudsakligen av hänsyn till den långa tid, vederbörande ägnat sig åt banan, kunde befordras, något som även för aspiranterna själva vore av stor betydelse.

I fråga om den utsträckning, i vilken statsunderstödda biträden borde hos landsfiskalerna anställas, hava meningarna varit ganska delade. Länsstyrelsen i Södermanlands län har härutinnan anfört, att då genom anställande av sådana biträden endast hos vissa landsfiskaler dessa skulle gynnas framför de övriga och dessutom, med hänsyn särskilt till polisgöromålen, å *varje* landsfiskalskontor borde finnas ett manligt biträde med polismans skydd och befogenhet, det syntes kunna ifrågasättas, huruvida icke genom förhöjning av förvaltningsbidraget statsbidrag för manligt biträdes avlönande borde lämnas de landsfiskaler, hos vilka statsunderstödda biträden icke bleve anställda. Uttalande i liknande riktning föreligger från länsstyrelsen i Kristianstads län, som ansett, att då statsunderstödda biträden visserligen icke kunde tänkas anställda i alla landsfiskalsdistrikten men det likvisst knappt torde vara förenligt med full rättvisa, om blott vissa landsfiskaler erhöle sådant biträde, enda möjliga lösningen av denna fråga vore, att varje landsfiskal, som hos sig hade såsom biträde anställd lämplig person, borde, om han sådant önskade, erhålla ett efter biträdets ålder, utbildning och löneförmåner avpassat bidrag till biträdets avlönande, till maximibeloppet begränsat i enlighet med länsstyrelsens i Jönköping län förslag.

Länsstyrelsen i Örebro län anför huvudsakligen: Enär landsfiskalerna så gott som alla mer eller mindre behövde anlita biträde för tjänstens skötande, borde först deras förvaltningsbidrag höjas till sådant belopp, att detta åtminstone i de mera lättskötta distrikten täckte utgifterna för tjänstens skötande, däri inberäknad utgiften för kvinnligt biträde. Sedermera borde tagas under övervägande, i vilken omfattning och med vilket belopp därutöver anslag av statsmedel borde lämnas för underlättande av landsfiskalskårens rekrytering. I denna fråga borde berörda statsintresse vara ensamt avgörande, så att icke bidrag inom olika län lämnades till flera landsfiskalsbiträden än som ur rekryterings-

synpunkt kunde anses erforderligt — en åsikt, som även från andra håll uttalats. Vid statsbidrags utdelande borde tillses, att orättvisa icke be-
ginges mot de landsfiskaler, som, ehuru de vore i lika mån i be-
hov av biträde, på grund av ovan angivna begränsning i dessas antal
icke kunnat erhålla bidrag till biträdes avlönande. Detta kunde ske
genom bidragets bestämmande till allenast så stort belopp, att det-
samma innefattade tillräcklig ersättning dels för skillnaden i kostnaden
att hålla manligt biträde med ifrågasatt kvalifikation i stället för kvinn-
ligt biträde, dels ock för den olägenhet, landsfiskalen måste underkasta
sig därutinnan, att det manliga biträdet efter någon kortare tid lämnade
platsen för att övergå till tjänstgöring hos annan landsfiskal eller läns-
styrelsen. Antalet ur nyss angivna synpunkt erforderliga biträden
kunde beräknas till ungefär en tredjedel av de ordinarie landsfiskaler-
nas antal, till stöd varför återropades, att landsfiskal kunde beräknas
kvarstå i sin tjänst i medeltal högst trettio år och att biträdet först tio
år efter första anställningen hos landsfiskal kunde antagas erhålla ordi-
narie landsfiskalstjänst.

Till ungefär samma resultat i fråga om antalet biträden hava flertalet
länsstyrelser, som yttrat sig i frågan, kommit även utan fasthållande av re-
kryteringsbehovet såsom ensamt avgörande. I flera av de större länen är
dock det uppgivna behovet av biträden mindre. Av förekommande uttalan-
den angående behövliga antalet biträden med kompetens att förordnas
såsom landsfiskal, vill det synas, att detta skulle uppgå till ungefär
hälften av antalet biträden utan särskild kompetens.

Vad angår frågan, i vilka distrikt statsunderstödda biträden borde
anställas, hava de länsstyrelser, som tillstyrkt framställningen, i all-
mänhet instämt i förslaget, att vederbörande länsstyrelse skulle härut-
innan äga bestämma. Härvid har dock framhållits, att man vid place-
ringen mindre finge taga hänsyn till landsfiskalernas större eller mindre
behov av biträde utan i främsta rummet måste tillse, att biträdet er-
hölle ledning av en kunnig och dugande samt för bitrådets utbildning
jämväl i övrigt lämpad och intresserad landsfiskal, varjämte från ett
håll erinrats, att man borde hava i sikte, att den i utbildningen in-
gående tjänstgöringen jämväl vid poliskår och hos länsstyrelse komme
till stånd. Länsstyrelsen i Blekinge län intager en annan ståndpunkt
och förmenar, att för uppnående av en rättvis fördelning bidragen icke
borde bindas vid vissa landsfiskalsdistrikt utan göras rörliga, så att bi-
trädena kunde placeras till tjänstgöring inom de distrikt, där största
behovet av arbetskraft för tillfället gjorde sig gällande.

Mot förslaget att maximiarvodena skulle utgöra för biträde, som avlagt landsfiskalsexamen, 1,500 kronor samt för biträde, som avlagt realskolexamen, 1,000 kronor hava framställts en del erinringar. Länsstyrelserna i Södermanlands och Östergötlands län, vilka synas förut-sätta, att biträdenas hela avlöning skulle bekostas av statsmedel, anse de föreslagna beloppen för låga, varvid den förra länsstyrelsen önskar arvodenas höjning till respektive 2,000 kronor och 1,500 kronor och den senare föreslår arvodenas fixerande till respektive 150 kronor och 100 kronor i månaden. Ett stort antal länsstyrelser har emellertid hyst den uppfattningen, att vederbörande landsfiskal borde bidraga till biträdenas avlöning, i vilket avseende länsstyrelsen i Gävleborgs län ansett, att detta bidrag jämväl kunde utgå in natura. Dessa länsstyrelser hava i regel ansett de föreslagna arvodena tillräckliga eller till och med kunna något reduceras. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har dock föreslagit, att de av länsstyrelsen förordade stipendierna borde bestämmas till minst 1,200 kronor med rätt för länsstyrelsen att för stipendiat, som ägde behörighet att erhålla landsfiskalstjänst, höja beloppet till 1,800 kronor, därvid länsstyrelsen tillika förordat, att vederbörande landsfiskal skulle åligga att tillskjuta ytterligare 300 kronor samt att gälda stipendiats kostnad för resa till tjänstgöringsorten, därest ersättning härför icke utginge av statsmedel. Länsstyrelsen i Västmanlands län anser, att statens bidrag till de av länsstyrelsen ifrågasatta extra landsfiskalerna borde bestämmas till 1,200 kronor med skyldighet för ordinarie landsfiskalen att därutöver bidraga med 600 kronor. Med hänsyn till sitt förslag om höjning av landsfiskalernas förvaltningsbidrag har länsstyrelsen i Örebro län hemställt om statsbidragets bestämmande till respektive 1,200 kronor och 600 kronor.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har, i motsats till vad i framställningen härutinnan föreslagits, ansett, att statsbidraget borde utbetalas till den landsfiskal, hos vilken biträdet placerades. Samma ståndpunkt intaga länsstyrelserna i Kristianstads och Västmanlands län såsom en följd av deras förut relaterade uppfattning om placeringsfrågans ordnande. Även länsstyrelsen i Örebro län har, i enlighet med sin åsikt att bidraget borde utgöra ersättning för viss ökad kostnad m. m., uttalat sig för, att statsbidraget borde utgå till vederbörande landsfiskal och ej till biträdet. En av de länsstyrelser, som förordat statsbidragets utbetalande till biträdet, har fästat uppmärksamheten på angelägenheten att tillsyn ägnades åt, att bidraget verkligen komme biträdet till godo.

I fråga om villkoren för biträdes rätt att komma i åtnjutande av statsbidrag har mot förslaget, att landsfiskalsexamen skulle erfordras för det högre maximibidraget och realskolexamen för det lägre, anmärkts, att villkoren ej borde vara strängare än att det högre bidraget kunde tilldelas den, som innehade behörighet för landsfiskalstjänsts erhållande, och det lägre bidraget den, som avlagt realskolexamen eller undergått kunskapsprov, som kunde anses ersätta dylik examen. Vidare har bidragets åtnjutande ansetts böra vara förenat med skyldighet för biträdet att låta sig förflytta från ett distrikt till ett annat, mottaga förordnande såsom landsfiskal eller, där sådant anses kunna ske, såsom häradsskrivare samt tjänstgöra hos länsstyrelsen. Olägenheterna för landsfiskal, hos vilken biträde placerats, av bitrådets omplacering, varvid han skulle blottas på en tränad arbetskraft, hava uppmärksamrats utom, såsom redan anmärkts, av länsstyrelsen i Örebro län, jämväl av länsstyrelsen i Västmanlands län. Sistnämnda länsstyrelse, som förbundet denna olägenhet med längre förordnande för biträdet att uppehålla landsfiskalstjänst, har ansett svårigheten kunna undvikas genom att dylikt förordnande uppdelades på flera vikarier.

Vidkommande landsfiskalens i Sollefteå distrikt framställning, att ett statsavlönat tjänstebitråde måtte ställas till hans förfogande, har länsstyrelsen i Västernorrlands län med vitsordande, att sökanden vore så betungad av göromål, att oundgängligt behov av tjänstebitråde för honom föreläge, hänvisat till sitt i huvudsak tillstyrkande utlåtande över länsstyrelsens i Jönköpings län förberörda framställning om statsbidrag till biträden åt landsfiskaler.

b) Vikarier
för lands-
fiskaler m. m.

Rörande framställningen om *anslag till avlönande i vissa fall av vikarier för landsfiskaler och häradsskrivare* inhämtas av länsstyrelsernas yttranden följande:

Med ett par undantag hava samtliga länsstyrelser anfört, att de av länsstyrelsen i Jönköpings län till stöd för denna framställning åberopade förhållanden och olägenheter framträtt och gjort sig kännbara jämväl i deras län, varvid dock från flera håll framhållits, att svårigheterna varit ringa då det gällt vikarie för häradsskrivare.

Sålunda hade landsfiskaler och häradsskrivare endast mycket sällan biträden, som kunde förordnas såsom vikarie för någon av nämnda tjänstemän, varför vikarier finge tagas bland länsstyrelsens tjänstemän, där icke såsom vid mycket korta ledigheter en ordinarie tjänsteman i angränsande distrikt kunde förordnas att jämte egen tjänst uppe-

hålla den tjänstlediges. Inom flera län hade landsfiskaler och häradsskrivare på grund av sjukdom måst beviljas ledighet under avsevärd tid, och i åtskilliga fall vore de tjänstledigas hälsotillstånd av sådan beskaffenhet, att de icke kunde antagas vara i stånd att vidare återinträda i sin tjänst. I sistnämnda avseende voro förhållandena särskilt ogynnsamma i Uppsala län, där icke mindre än sex landsfiskaler åtnjöte tjänstledighet för sjukdom och fyra av dessa sannolikt vore oförmögna att återtaga tjänstgöringen. Men även i län, där svårigheter av den i framställningen angivna art icke för tillfället gjort sig nämnvärt känbara, har man ansett det ifrågavarande anslaget behöfligt, enär dylika svårigheter när som helst kunde framträda.

Nästan enstämmigt har man ansett, att vikare för landsfiskal icke skäligen kunde åtnöjas med en avlöning av endast landsfiskals tjänstgöringspenningar och förvaltningsbidrag, tillsammans för år 1,300 kronor, även om vikarien vore i tillfälle att under förordnandet bereda sig en del extra inkomster. Dessa avlöningsförmåner vore otillräckliga för vikariens levnadskostnader, och därtill komme, att ofta särskilda kostnader vore förenade med ett tillfälligt vikariat mestadels å annan plats än vikariens vanliga boningsort. En så knapp avlöning måste enligt länsstyrelsens i Malmöhus län mening förorsaka vikarien en icke ringa uppoffring, då den ledige landsfiskalen under nuvarande ogynnsamma förhållanden icke funne det med sin fördel förenligt att bereda bostad och kost åt vikarien. Mindre samstämmighet har rätt angående frågan, huruvida förhållandena vore enahanda beträffande häradsskrivares vikarie. Flera länsstyrelser hava nämligen uttalat, att särskilt bidrag icke vore av nöden för sådan vikarie, då denne finge uppbära utom den tjänstlediges tjänstgöringspenningar och förvaltningsbidrag jämväl sportler och provisioner, vilka senare mångenstädes uppginge till rätt betydande belopp.

Av yttrandena framgår, att jämväl i många andra län än Jönköpings de extra tjänstemän, som förordnats att vid sjukdom, möjligen jämväl vid annan ledighet, uppehålla landsfiskals- eller häradsskrivar-tjänst, med hänsyn till de knappa inkomsterna från den uppehållna tjänstebefattningen fått behålla viss andel av sitt fasta arvode hos länsstyrelsen, och att på sådant sätt uppkommit en ej obetydlig minskning i de medel, som avsetts för avlöning av extra biträden hos länsstyrelserna. Olägenheterna härav hava från flera håll starkt betonats. Sålunda hade man tidvis måst underkasta sig inskränkning av det redan förut knappt tillmätta antalet extra biträden, varvid de befintliga arbetskrafterna fått utsträcka arbetstiden och i övrigt forcera arbetet för

att göromålen skulle medhinnas. Men att under någon längre tid ombesörja arbetet på sådant sätt vore icke möjligt. Dessa olägenheter sträckte sig även till andra fall, än då extra tjänstemän i länsstyrelsen förordnades till vikarie. Då nämligen, såsom mycket ofta inträffade, *ordinarie* landskanslist eller landskontorist måste förordnas såsom vikarie för landsfiskal eller häradsskrivare, vore det knappt möjligt låta denne avstå utöver tjänstgöringspenningarna så stor del av lönen, som erfordrades för avlöandet av hans vikarie, ty detta skulle bereda den ordinarie tjänstemannen en kännbar uppoffring genom förordnandets mottagande, utan man bleve även här nödsakad att för avlöandet av den ordinarie landskanslistens eller landskontoristens vikarie anlita anslaget till avlöande av extra länsnotarier m. fl. Länsstyrelsen i Stockholms län har framhållit, att motsvarande olägenheter där inträffat vid en extra landsfiskals förordnande till vikarie för en på grund av sjukdom tjänstledig landsfiskal, i det att vikarien, som måst avstå hela avlöningen såsom extra landsfiskal, icke kunde avlönas uteslutande med landsfiskalens tjänstgöringspenningar och förvaltningsbidrag.

Med hänsyn till redan gjord erfarenhet eller befarat inträffande av ovan berörda olägenheter hava länsstyrelserna i samtliga län utom Hallands, Västmanlands och Jämtlands län tillstyrkt framställningen ifråga, dock i åtskilligt fall med vissa jämkningar.

Länsstyrelsen i Hallands län säger sig sakna anledning biträda framställningen, då några ekonomiska skäl icke stått hindrande i vägen för erhållande av vikarier för häradsskrivare och landsfiskaler, i det att avtal i sådant avseende tydligen utan svårighet träffats emellan de ordinarie befattningshavarna och deras substitut utan anlitan av statsmedel.

Enligt länsstyrelsens i Västmanlands län åsikt borde nu förevarande framställning anses löst, därest spörsmålet om statsbidrag till landsfiskalbiträden ordnades enligt länsstyrelsens förut angivna förslag medelst anställande av extra landsfiskaler. Dessa borde nämligen tillförbindas att med bibehållande av den del av deras arvode, som utginge av statsmedel, mottaga förordnande vid förfall för landsfiskaler i andra distrikt inom länet och även för häradsskrivare, därest de därtill ansåges lämpliga, eller i annat fall för de tjänstemän vid landsstaten, vilka förordnades att uppehålla häradsskrivartjänst.

Länsstyrelsens i Jämtlands län yttrande, som synes mig vara av beskaffenhet att böra här helt återgivas, är med förbigående av ingressen av följande innehåll:

»Det är onekligt, att den ersättning, som nu kan beredas åt vikarier, för häradskrivare och framförallt landsfiskaler, i regel dessas tjänstgöringspenningar, vilka för landsfiskal uppgå allenast till 1,000 kronor, är synnerligen obetydlig och icke motsvarar vare sig arbetets beskaffenhet eller vikariens levnadsbehov. Hitills har dock vad detta län angår vikarier även för landsfiskalerna i allmänhet icke uppburit annan ersättning än den nyssnämnda. Särskilt har detta varit fallet vid förordnanden på längre tid, då emellertid kan antagas att vikarien genom åtagande av privata uppdrag, kommissioner och dylikt kunna förvärva sig biinkomst. Endast i undantagsfall, då till vikarie förordnats extra tjänsteman hos länsstyrelsen, har denne medgivits att under vikariatstiden behålla någon del av det till honom utgående arvodet.

Om det nog således måste erkännas, att behov föreligger att kunna något förbättra arvodet åt vikarier för de ifrågavarande landsstatstjänsterna, synes detta dock hälst böra ske på annan väg än den i föreliggande framställning föreslagna. I allmänhet torde förordnanden såsom vikarier för meritens skull vara rätt eftersträfvade av de yngre alumnerna på landsstatsbanan. I rätt så många fall torde de ock ej så litet eftersträvas även för de tillfällen de giva till förvärvande av extra inkomster. Behovet av att tilldela vikarie sådant extra bidrag som här är ifråga är därför mycket växlande. Svårt bleve också att beräkna behövligheten av dylikt anslag; det lärer endast undantagsvis vara möjligt att på förhand beräkna, i vilken mån behovet av tjänstledighet under ett kommande år kan uppstå. Anslaget finge därför sättas mera på en höft; vissa år kunde det räcka till, andra år understiga eller överstiga behovet.

Huvudsaken i avseende på uppehållandet av arbetet såväl hos länsstyrelserna som på landsstaten i övrigt liksom i avseende på rekryteringen av tjänstemannakåren därstädes är, såsom länsstyrelsen i annat sammanhang tillåtit sig att framhålla, att länsstyrelserna förses med erforderliga medel för att kunna anställa ett tillräckligt antal extra biträden för bestridande av det nödiga arbetet hos länsstyrelserna och hava tillgång till vikarier vid förekommande behov även för tjänsterna ute på länet. Det är nämligen dessa biträden, som för närvarande mest användas till vikarier av det senare slaget och väl även böra därtill hälst användas. Detta är både för deras utbildning och den nödiga växelverkan i arbetet mellan styrelsen och tjänstemännen uti orterna av stor betydelse.

Anslagskravet bör därför enligt länsstyrelsens mening även i vad angår tillgodoseendet av det i förevarande framställning omhandlade behovet med all styrka koncentreras på att reservationsanslaget till extra länsnotarier, extra länsbokhållare och övriga extra biträden hos länsstyrelserna m. m. sättas så högt och att bestämmelserna för dess tillgodonjutande bliva så avpassade, att länsstyrelserna må bliva i tillfälle att tillfredsställande uppehålla rekryteringen av personalen, besörja det arbete, som bör av denna personal verkställas samt tillgodose behovet av vikarier på landsstatstjänsterna och av dessas behöriga ersättning i förekommande fall. Att för ändamålet behöves en rätt betydande höjning av det nu utgående anslagsbeloppet är uppenbart.

Det skulle däremot vara ägnat att förrycka en tillfredsställande lösning av frågan om tillgodoseende av biträdesbehovet på landsstaten, vare sig man ser det ur synpunkten av arbetets ordnande på bästa sätt eller ur rekryterings ändamålsenliga besörjande, att, såsom länsstyrelsen i Jönköping här och i sin framställning rörande anslag till biträden hos landsfiskalerna ifrågasatt, splittra anslagskravet på olika för tillgodoseende av särskilda, mer eller mindre nödiga ändamål avsedda anslag.»

Erinringarna från de länsstyrelserns sida, vilka i huvudsak tillstyrkt framställningen, hava främst gällt förslaget, att statsbidrag till vikarie skulle utgå utom vid landsfiskalens sjukdom jämväl vid tjänstledighet av annan anledning under högst en månad årligen. Visserligen hava flertalet länsstyrelser tillstyrkt detta förslag, men å andra sidan har detsamma mötts av starka invändningar från många håll, varvid erinrats, att frågan om landsfiskals rätt till semester, vartill förslaget egentligen syftade, blivit avgjord i sammanhang med fögderiförvaltningens omorganisation och för övrigt borde i särskild ordning upptagas till behandling.

Såsom redan anmärkts, hava en del länsstyrelser ansett anslag för avlönande av häradsskrivares vikarie vara obehöfligt eller åtminstone mindre erforderligt. Å andra sidan har från tvänne håll påpekats, att behovet av sådant anslag måste anses mera påfallande eller bliva mera konstant, då den väckta frågan om anställande av statsunderstödda biträden avsåge biträden åt landsfiskaler men icke åt häradsskrivare.

Ehuru frågan om anskaffande av tjänstevikarier, i synnerhet landsfiskalsvikarier, ansetts bliva enklare och mera lättlost, om anslag beviljades till avlönande av landsfiskalsbiträden, har det dock framhållits, att en dylik åtgärd icke ensamt vore tillräcklig för frågans lösning, enär dylika biträden icke kunde tänkas annat än i de största landsfiskalsdistrikten och det säkerligen alltid komme att kvarstå åtskilliga fall, då vid ledighet för landsfiskal annan person än ett statsunderstött biträde måste förordnas till vikarie.

En länsstyrelse säger sig hava tillstyrkt framställningen under antagande, att densamma avsåge att ordna vikariatsersättningen endast i de fall, då extra ordinarie tjänstemän och övriga extra biträden uppehölle häradsskrivar- eller landsfiskalstjänst. Den sålunda indirekt uttalade uppfattningen att statsbidrag ej borde utgå, då ordinarie tjänstemän förordnas såsom vikarie, har vunnit anslutning även från annat håll. I motsats härtill hava flera länsstyrelser framhållit, att statsbidrag borde utgå även i dylikt fall, varvid en länsstyrelse anmärkt, att statsbidrag i dessa fall borde tillkomma icke den vikarierande ordinarie tjänstemannen, utan den extra tjänsteman, som uppehölle vikariens befattning. Länsstyrelsen i Malmöhus län anser att, om saken icke ordnades på sist angivna sätt, den ordinarie tjänsteman, som vikarierade å häradsskrivar- eller landsfiskalstjänst, borde, i olikhet med vad hittills varit brukligt, avstå åtminstone från en del av sin lön för att erhålla gottgörelse ur det ifrågasatta anslaget. Flera länsstyrelser synas förutsätta, att statsbidrag icke borde utgå, då statsunderstött landsfiskals-

biträde förordnades såsom vikarie. Av länsstyrelsen i Västernorrlands län framhålles, att statsbidrag borde utgå jämväl till den, som innehade vakansförordnande, för den händelse denne icke finge uppbära även den med tjänsten förenade lön.

Mot förslaget att statsbidragets belopp skulle stå i visst förhållande till avlöningen för den ordinarie eller extra tjänsteman hos länsstyrelsen, som förordnades att vikariera, har av länsstyrelsen i Västernorrlands län anmärkts, att statsbidraget i stället borde stå i viss skälig proportion till lönen för den tjänst, som uppehöles av vikarie, i vilket avseende länsstyrelsen föreslagit statsbidraget till hälften av den med tjänsten förenade lön jämte ortstillägg, där sådant förekomme. Vidare har ifråga om statsbidragets belopp föreslagits, av länsstyrelsen i Gotlands län att detsamma både för häradskrivares och landsfiskalers vikarier icke borde sättas lägre än till 250 kronor i månaden, åtminstone under nu rådande dyrtidsförhållanden, av länsstyrelsen i Kristianstads län att statsbidraget med hänsyn till den från 1919 års början ifrågasatta höjningen av arvodena till extra biträden hos länsstyrelserna borde utgöra för häradskrivares vikarie minst 150 kronor och för landsfiskals vikarie minst 125 kronor i månaden, samt av länsstyrelsen i Örebro län att bidraget lika för alla måtte bestämmas att utgå efter 1,200 kronor för år. Länsstyrelsen i Skaraborgs län, som avstyrkt förslaget i vad det avser statsbidrag till avlöning av häradskrivares vikarie, har ansett, att den fyllnad i avlöningen som möjligen erfordrades åt vikarie för på grund av sjukdom tjänstledig landsfiskal, borde kunna begränsas till 500 kronor för år.

Ett flertal länsstyrelser har i likhet med länsstyrelsen i Jämtlands län framhållit svårigheterna att på förhand beräkna beloppet av de för ifrågavarande ändamål erforderliga medel.

I samband med nu ifrågavarande ärende har länsstyrelsen i Norrbottens län berört en annan fråga, som med detsamma har ett visst sammanhang. Genom kungl. brev den 3 maj 1907 hade förklarats, att landskanslist och landskontorist ävensom extra ordinarie tjänsteman vid länsstyrelse skulle, då han i anledning av ordinarie tjänsteman på grund av sjukdom beviljad ledighet förordnades att uppehålla tjänst vid landsstaten utom länsstyrelsen, äga för resan till och från tjänstgöringsorten åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt den klass i gällande resereglemente, till vilken den befattning, vore att hänföra, vilken han förordnats att uppehålla. I händelse således, på sätt redan inträffat och för framtiden oftare torde inträffa, vid påkommande sjukdomsfall för till exempel en landsfiskal ej funnes att tillgå

tjänstemän vid länsstyrelsen att förordna såsom vikarie utan vikarie måste förordnas från annat håll, vore denne icke berättigad till ersättning för kostnaderna för resorna till och från tjänstgöringsorten. Då dessa kostnader emellertid mången gång på grund av resornas stora längd kunde uppgå till avsevärda belopp, syntes det länsstyrelsen vara av behovet påkallat, att rätten till ersättning för resan till och från tjänstgöringsorten utsträcktes att gälla för alla vikarier, även sådana som ej vore tjänstemän vid länsstyrelsen.

Statskontoret. Statskontoret har avgivit särskilda yttranden över ovan berörda framställningar.

a) Landsfiskalsbiträden.

Rörande framställningen om anslag till avlöning av biträden hos landsfiskaler samt landsfiskalens i Sollefteå distrikt ansökan om anställande hos honom av ett statsavlönat biträde anför statskontoret:

»Av vad i ärendet förekommit finner statskontoret det visserligen framgå, att frågan om åtgärder för säkerställande av landsfiskalskårens behöriga rekrytering är förtjänt av synnerligt beaktande samt att denna fråga sammanhänger med det behov av tjänstebiträde, som yppat sig för landsfiskalerna i riket.

Men att på den nu föreliggande utredningen bygga något förslag om statsbidrag till avlöning av dylika tjänstebiträden finner statskontoret dock vanskligt. Om landsfiskalernas faktiska behov av arbetsbiträde föreligga blott från en del län några exakta uppgifter; och om än flertalet länsstyrelser i huvudsak tillstyrkt länsstyrelsens i Jönköpings län förslag, hava dock så många skiljaktiga meningar yppats rörande lämpligaste sättet och villkoren för användandet av ett eventuellt statsbidrag, att frågan knappast nu kan anses mogen för en tillfredsställande lösning.

Då det givetvis ej torde vara nödvändigt, att *alla* landsfiskaler på statsverkets bekostnad förses med manliga tjänstebiträden — vilket ju för övrigt ur kostnadssynpunkt knappast lär kunna ifrågakomma — måste avsevärda svårigheter uppstå, när det gäller att efter rättvisa grunder avgöra, huru många och vilka landsfiskaler bära i sådant avseende gynnas; och då, även om en begränsning härvidlag äger rum i ungefär den omfattning, som länsstyrelsen i Jönköpings län synes ha åsyftat — eller att biträden skulle anställas hos omkring $\frac{1}{3}$ av hela antalet landsfiskaler — statsverkets kostnader skulle med de av samma länsstyrelse föreslagna arvodesbelopp stiga till omkring 200,000 kronor om året, vill det synas, som om ett så stort anslag knappast kunde av riksdagen äskas utan en närmare undersökning av det verkliga behovet.

I vissa fall skulle måhända, såsom länsstyrelsen i Stockholms län ifrågasatt, anslaget till avlöning och underhåll av särskild polisstyrka på landet kunna för ändamålet anlitas; men detta torde väl knappast kunna äga rum i någon större utsträckning, då förutsättningen för detta anslags anlitage lär få anses vara, att vederbörande landsfiskal behöver ett biträde uteslutande för polisärendens handläggning, vilket väl mera sällan är fallet.

Vad beträffar länsstyrelsernas i Hallands och Västmanlands läns förslag om anställande av extra landsfiskaler, kan detta väl vara ägnat att lindra den ordinarie landsfiskalens arbetsbörda, men knappast att underlätta landsfiskalkårens rekrytering, då ju ett sådant förordnande måste förutsätta redan vunnen praktisk utbildning i landsstatstjänsten.

Såvitt statskontoret kan finna, torde emellertid den föreliggande frågan böra bedömas i sammanhang med det ävenledes av länsstyrelsen i Jönköpings län väckta förslaget om bidrag av statsmedel till avlönande av vikarier i vissa fall åt landsfiskaler, då det nämligen vill synas, som om behovet av statsbidrag till tjänstebiträden borde bliva mindre i den mån det kan lyckas att på ett tillfredsställande sätt ordna vikariefrågan, liksom givetvis å andra sidan möjligheten till en lösning av sistnämnda fråga skulle underlättas, i fall landsfiskalerna på statsverkets bekostnad försåges med tjänstebiträden.

På grund av vad sålunda anförts anser sig statskontoret ej böra för närvarande tillstyrka någon framställning till riksdagen om anslag för ifrågavarande ändamål, men vill ifrågasätta, huruvida ej åt någon med tjänstgöringsförhållandena inom landsstaten förtrogen person bör uppdragas att efter den närmare utredning, som kan finnas erforderlig, i ett sammanhang framlägga förslag till de åtgärder, som kunna anses påkallade dels för vinnande av tillräckligt antal lämpliga aspiranter till landsfiskalstjänster och dels för avhjälpande av de yppade svårigheterna för erhållande av lämpliga vikarier å dylika tjänster vid förefallande behov.

Av det föregående följer att — vad beträffar den av landsfiskalen i Sollefteå distrikt gjorda anhållan om ett av staten avlönat tjänstebiträde — statskontoret ej för närvarande anser sig kunna tillstyrka någon dylik åtgärd i detta enstaka fall. Skulle i nämnda distrikt på grund av exceptionella förhållanden anställandet av en extra landsfiskal vara oundgängligen av behovet påkallat, torde länsstyrelsen ej underlåta att därom göra hemställan.»

Rörande framställningen om statsbidrag i vissa fall till avlönande av vikarier för häradskrivare och landsfiskaler anför statskontoret:

b) Vikarier
för lands-
fiskaler m. m.

»Vad först angår frågan om beredande av bidrag till vikarie åt landsfiskal under annan tjänstledighet än för sjukdom, vill statskontoret framhålla, dels att i sådant fall den tjänstledige kan förpliktas att till vikarien avstå vad som erfordras för tjänstens uppehållande, dels ock att då det av länsstyrelsen i Jönköpings län i denna punkt framställda förslag synes avse att bereda landsfiskalerna en rätt till semester, som vid den nyligen vidtagna löneregleringen icke ansetts behöfligt att medgiva dem, detta förslag knappast synes nu böra upptagas till vidare behandling.

Vad angår själva huvudsaken, eller frågan om avhjälpande av svårigheterna att anskaffa lämpliga vikarier för landsfiskaler och häradskrivare under sådan ledighet, varunder de ej äro skyldiga att avstå mer än tjänstgöringspenningarna, synas, vad häradskrivarna angår, svårigheterna ej vara av mera betydande art, och torde, där så erfordras, kunna avhjälpas genom beredande av avlöningsskyldighet åt vikarien i särskilda fall. Vad åter landsfiskalerna beträffar, synes det vara mera av behovet påkallat, att åtgärder vidtagas för underlättande av lämpliga vikariers anskaffande under tjänstledighet för sjukdom. I sådant avseende har redan genom kungl. brev den 3 maj 1907 medgivits reseersättning åt vissa

vikarier för av sådan anledning tjänstledig länsman (landsfiskal). Men länsstyrelsernas nu föreliggande framställningar torde utvisa, att även avlöningsfyllnad åt dylika vikarier kan vara av behovet påkallad. Hittills synes behovet av sådan avlöningsfyllnad i en hel del fall hava tillgodosetts på så sätt, att, när hos länsstyrelsen anställt biträde förordnats till vikarie för sjukledig landsfiskal, vikarien fått härunder bibehålla en del av sitt arvode i länsstyrelsen, och i några fall, såsom t. ex. i fråga om länsstyrelsen i Jönköpings län, hava för sådant ändamål särskilda medel anvisats från reservationsanslaget till extra biträden hos länsstyrelserna. En ytterligare ökning av detta anslag torde också, såsom länsstyrelsen i Jämtlands län framhållit, vara ägnad att väsentligen avhjälpa svårigheten för landsfiskalstjänsternas uppehållande under tjänstledighet för sjukdom.

Såsom statskontoret framhållit i ett annat denna dag avgivet utlåtande står emellertid denna fråga i nära sammanhang med det i nyssnämnda utlåtande avhandlade förslaget om statsbidrag till manliga biträden åt landsfiskalerna; och får statskontoret därför återropa den hemställda, varuti berörda utlåtande utmynnar.»

Sakkunniga.
a) Landsfiskalbiträden.

I anledning av vad statskontoret anfört därom att åt någon med tjänstgöringsförhållandena inom landsstaten förtrogen person borde uppdragas att efter den närmare utredning, som kunde finnas erforderlig, i ett sammanhang framlägga förslag till ordnandet av de av länsstyrelsen i Jönköpings län väckta frågorna, har jag anmodat landshövdingen A. R. Hagen, f. d. landssekreteraren H. Uddén och landskamreraren K. A. Gislén, vilka inom civildepartementet biträtt vid utredningen av den vid 1917 års riksdag avgjorda frågan angående omorganisation av fögderiförvaltningen och lönereglering för tjänstemännen därstädes m. m., att avgiva utlåtande i ärendet.

Dessa sakkunniga anföra i avgivet yttrande följande:

»Då behovet och vikten av åtgärders skyndsamma vidtagande i de syften, som ligga till grund för de båda framställningarna från länsstyrelsen i Jönköpings län, måste anses genom vad i ärendena anförts vara till fullo ådagalagda samt, även om på en eller en annan punkt ytterligare utredning kunde vara önskvärd, det föreliggande utredningsmaterialet likväl i allt huvudsakligt synes vara av beskaffenhet att kunna läggas till grund för de framställda spörsmålen besvarande, anse vi oss icke böra tillstyrka frågornas undanskjutande för inhämtande av vidare utredning.

Vad först angår framställningen om anslag till avlöande av biträden hos en del landsfiskaler i ändamål att främja landsfiskalskårens rekrytering, vill det synas oss, att de av länsstyrelsen i Jämtlands län föreslagna åtgärder i enahanda syfte icke kunna anses innefatta en sådan lösning av frågan, som behovet verkligen kräver. Väl är det sant, att man genom inrättandet av ytterligare landskanslist- och

landskontoristbefattningar samt anställande av större antal extra tjänstemän hos länsstyrelserna skulle få *flera* aspiranter på landsfiskalstjänst än för närvarande, men det är icke detta frågan huvudsakligen gäller, utan man måste i första hand sörja för att de unga män, som vilja ägna sig åt landsfiskalsbanan, få den föreskrivna förberedande utbildning å landsfiskalskontor, vilken numera är stadgad såsom villkor för deras rätt att avlägga landsfiskalsexamen, och därmed vinna behörighet för erhållande av landsfiskalstjänst. De hos länsstyrelsen anställda tjänstemännen kunna kanske, även utan föregående tjänstgöring å landsfiskalskontor, då det gäller någon kortare tid förordnas att uppehålla landsfiskalstjänst samt på sådant sätt förvärva sig en del av den föreskrivna förberedande tjänstgöringen, men sådant kan naturligen endast tänkas inträffa i rena undantagsfall. Dock vill det synas, att om landsfiskalerna, såsom man av den föreliggande utredningen har all anledning befara, alltmera komma att till biträde i tjänstearbetet uteslutande använda kvinnlig arbetskraft, nyssnämnda anordning måste vid den föreliggande frågans ordnande enligt länsstyrelsens i Jämtlands län förslag bliva regel i stället för undantag samt sålunda förrycka hela planen för landsfiskalsaspiranternas utbildning. Vi kunna alltså icke tillstyrka berörda förslag och anse för övrigt aspirantutbildningen vara av den utomordentliga betydelse, att åtgärder för frågans lyckliga lösning böra vidtagas, även om icke, såsom dock visat sig vara fallet, biträdens anställande kräves för lättande av landsfiskalernas arbetsböda.

Icke heller kunna vi förorda det förslag, som söker den föreliggande frågans lösning i anställandet av extra landsfiskaler i de besvärligare distrikten. Såsom statskontoret anmärkt, kan detta förslag väl vara ägnat att lätta den ordinarie landsfiskalens arbetsböda men ej att underlätta landsfiskalskårens rekrytering. Förslaget måste i stället antagas verka i motsatt riktning, enär de extra landsfiskalerna komme att öka antalet tjänstemän inom den kår, som det gäller att rekrytera, varförutom anställande av extra landsfiskaler på en sidoväg faktiskt om ej formellt kan verka rubbning i den indelning av riket i landsfiskalsdistrikt, som antagits i sammanhang med fögderiförvaltningens organisation, och därför ej annat än i särskilda undantagsfall bör komma till användning.

Lika litet synes frågan kunna ordnas på sätt länsstyrelsen i Stockholms län ifrågasatt eller genom att aspiranterna anställdes såsom polisbiträden åt landsfiskalerna. Även detta förslag söker i första hand tillgodose landsfiskalernas behov av lättnad i arbetet men förbiser aspiranternas utbildning, som enligt förslaget skulle bliva alldeles för ensidig.

Förslaget att anordna arvodena till de ifrågasatta landsfiskalsbiträdena såsom stipendier skiljer sig icke i sak från det ursprungliga, av länsstyrelsen i Jönköpings län framställda förslaget. Det förra markerar starkare, att arvodet är avsett för aspirantens utbildning, under det att det senare betonar såväl denna synpunkt som behovet att lätta landsfiskalernas arbetsbörda. Ehuru det torde vara utan större betydelse, huruvida det ena eller det andra av dessa förslag följes vid frågans lösning, då ju båda syfta till samma mål, anse vi det ursprungliga förslaget vara att förordna. I ett stipendiums natur torde nämligen ingå rätt till ett friare användande av detsamma än som i förevarande fall synes vara lämpligt.

Beträffande frågan, i vilken utsträckning statsunderstödda biträden böra hos landsfiskalerna anställas, anse vi, att man åtminstone för närvarande bör bortse från landsfiskalernas behov av lättnad i tjänstearbetet och huvudsakligen fästa sig vid behovet att för landsfiskalskårens rekrytering tillräckligt antal aspiranter beredes tillfälle till stadgad förberedande tjänstgöring å landsfiskalskontor. Detta antal torde med ledning av tidigare erfarenhet om den utsträckning, i vilken länsmännen avgått från tjänsten, och med tagen hänsyn till landsfiskalernas skyldighet att avgå med pension redan vid 65 års ålder kunna beräknas i medeltal för år icke överstiga fem procent av landsfiskalernas hela antal, för närvarande något överstigande det vid fögderiförvaltningens omorganisation fastställda antalet landsfiskalsdistrikt 489. Emellertid läser vid beräkningen av biträdenas antal även få tagas i betraktande, att en del aspiranter efter undergången förberedande tjänstgöring och kanske även vunnit landsfiskalskompetens antingen lämna landsstatsbanan eller vinna slutlig anställning vid annan landsstatsbefattning än landsfiskalstjänst. I enlighet härmed vill det synas, att det behöfliga antalet statsunderstödda biträden borde kunna, åtminstone till en början, beräknas till ungefär tio procent av landsfiskalernas antal, således omkring 50. Emellertid torde det bliva nödvändigt att i län, där icke redan finnes tillräckligt antal manliga landsfiskalsbiträden, låta anställa två statsunderstödda biträden, dock att i Gottlands län *ett* biträde läser få anses tillräckligt, samt därutöver i län, där landsfiskalsdistriktens antal uppgår till 25, ytterligare ett biträde. Med ledning av länsstyrelsernas uppgifter om det för närvarande befintliga antalet manliga landsfiskalsbiträden synes man kunna beräkna, att det närmast behöfliga antalet statsunderstödda sådana biträden skall kunna begränsas till 50. De särskilda länens behov av landsfiskalsbiträdens nyanställning kommer givetvis att år från år växla, beroende av i vilken mån äldre aspiranter genom egen eller annan tjänstemans befordran eller

utträde från landsstatsbanan gå undan. Det kan således väl tänkas, att i något län under ett eller flera år nytt biträde icke erfordras för rekryterings uppehållande, och i sådant fall bör naturligen ingen nyanställning förekomma. Vilket antal biträden skall anställas i varje särskilt län anse vi böra bestämmas av Kungl. Maj:t efter framställning från vederbörande länsstyrelse, som därvid bör lämna fullständig utredning angående det inom länet befintliga antalet landsfiskalsaspiranter utan och med kompetens för erhållande av landsfiskalstjänst.

Vid avgörandet av frågan, i vilka distrikt de statsunderstödda biträdena böra anställas, synes man mindre böra fästa sig vid landsfiskalernas större eller mindre behov av lättnad i arbetsbördan utan framför allt tillse, att biträdena placeras hos kunniga, driftiga och för deras utbildning lämpade och intresserade landsfiskaler med så växlande tjänstegörsmål, att biträdena få en så vitt möjligt allsidig utbildning.

Initiativet till biträdenas anställande torde väl få antagas komma att såsom hittills tagas av landsfiskalerna, men ingenting lär hindra, att länsstyrelsen själv tar saken om hand och med lämplig landsfiskal träffar överenskommelse om biträdes anställande. I båda fallen bör länsstyrelsen, innan statsunderstöd beviljas till bitrådets avlönande, göra sig underrättad om att bitrådet avlagt de kunskapsprov, som krävas för rätten att undergå landsfiskalsexamen, gjort sig känd för hedrande vandel och har en för landsfiskalstjänstens utövande tillräckligt stark kropps-konstitution.

Beträffande storleken av biträdenas arvoden torde dessa böra bestämmas så, att de stå i skäligt förhållande till och ej överstiga de arvoden, som åtnjutas av de extra biträdena hos länsstyrelserna. I sådant avseende anse vi de av länsstyrelsen i Jönköpings län föreslagna arvodesbeloppen lämpliga dock under förutsättning, att även landsfiskalsbiträdena komma i åtnjutande av den jämväl för länsstyrelsernas extra biträden ifrågasatta tillfälliga löneförbättring jämte krigstidstillägg. I enlighet med framkommen anmärkning mot de föreslagna villkoren för arvodenas erhållande anse vi, att det högre maximiarvodet, 1,500 kronor, må kunna tilldelas den som innehar åtminstone teoretisk kompetens för erhållande av landsfiskalstjänst och det lägre maximiarvodet, 1,000 kronor, den som avlagt realskolexamen eller annat kunskapsprov, som må kunna ersätta dylik examen. Då enligt vår redan uttalade mening ifrågasvarande arvoden erfordras huvudsakligen för beredande av möjlighet för aspiranter att få fullgöra stadgad förberedande tjänstgöring å landsfiskalskontor, skulle principiellt sett arvode icke böra utgå till den, som fullgjort sådan tjänstgöring. Vi hålla dock före, att arvode bör kunna, om

än mera undantagsvis, utgå även till sådan aspirant. Det är nämligen av mycket stor betydelse, att aspiranten genom fortsatt tjänstgöring å landsfiskalskontor, till och med sedan behörighet för landsfiskalstjänsts erhållande vunnits, får utbilda och förkovra sig i tjänstearbetet likasom ock att man för vikariat å landsfiskalstjänst har att tillgå även andra personer än hos länsstyrelserna anställda tjänstemän, vilka mången gång icke utan olägenhet för arbetet i länsstyrelserna kunna undvaras för vikariatet. Men ehuru vi anse, att arvodena böra kunna utgå med ovan nämnda maximibelopp, synes det kunna antagas, att länsstyrelserna vid uppgörelse med landsfiskal om biträdes anställande i många fall icke skola vara nödsakade att fastställa arvodet till maximum. Ty om också landsfiskal icke lär kunna åläggas att bidra till bitrådets avlöning, torde bitrådets anställande för honom innefatta så stor ekonomisk fördel, att han kan väntas vara benägen att lämna skäligt bidrag kontant eller genom beredande åt bitrådet av billig eller möjligen kostnadsfri inackordering. Allt för stora anspråk i detta avseende torde dock icke få ställas på landsfiskalen, då ju hans förmån av bitrådets anställande skall utgöra ersättning till honom för besväret med bitrådets handledning och utbildning samt för olägenheten att nödgas avstå bitrådet, då detta blivit väl insatt i göromålen och sålunda kan lämna den största hjälpen i arbetet.

Huru länge bitrådet skall äga åtnjuta statsunderstöd, lär vederbörande länsstyrelse böra få avgöra, varvid torde iakttagas bland annat, att understödet bör utgå endast under den tid bitrådesanställningen varar, dock att det samma bör behållas under sjukvikariat eller vakansförordnande å landsfiskalstjänst och vid tillfällig sjukdom.

Med hänsyn till det av oss beräknade antalet aspiranter och det för dem föreslagna arvode, torde det för år erforderliga anslagsbeloppet komma att uppgå till omkring 65,000 kronor. Då aspiranterna mycket ofta såväl före som efter anställning såsom landsfiskalsbiträde torde komma att innehava plats såsom extra tjänstemän hos länsstyrelse samt genom denna skiftestjänstgöring och jämväl i övrigt rätt mycket bliva att jämställa med länsstyrelsernas extra tjänstemän, synas de för aspiranternas utbildning beviljade medel böra utgå av anslaget till arvoden åt extra länsnotarier m. fl., dock utan sammanblandning med i övrigt å detta anslag anvisade medel.

Såsom länsstyrelsen i Jönköpings län framhållit, vore det synnerligen önskvärt, att medel för ifrågavarande ändamål redan innevarande år funnes tillgängliga, och synes det för samma år erforderliga beloppet av flera skäl kunna begränsas till 25,000 kronor.

Vad därefter angår framställningen om anslag till avlönande i vissa fall av vikarier åt landsfiskaler och häradskskrivare, innefattar den samma egentligen två skilda, ehuru i viss mån sammanhängande spörsmål, det ena, att vikarier för landsfiskaler och häradskskrivare måtte beredas skälig ersättning för sitt tjänsteuppdrag, och det andra huru man skall undanrödja olägenheterna därav, att, då länsstyrelsernas extra tjänstemän vid vikariatsförordnande för landsfiskal eller häradskskrivare finnas böra i enlighet med gällande föreskrifter få bibehålla viss andel av sitt fasta arvode, de länsstyrelserna anvisade medel till avlönande av extra biträden direkt eller indirekt bliva för avsett ändamål otillräckliga och länsstyrelserna därför urståndsatta att anställa det för göromålens skötande nödiga antal biträden.

b) Vikarier för
landsfiskaler
m. m.

Beträffande den förra frågan få vi till en början anföra, att förslaget om beredande av statsbidrag till vikarie åt landsfiskal under annan ledighet än sjukdom synes oss på de av flera länsstyrelser och statskontoret angivna skäl icke kunna förordas.

Däremot dela vi den i framställningen uttalade och av länsstyrelserna nästan enstämmigt biträdda åsikten, att landsfiskals vikarie icke skäligen kan avlönas med endast landsfiskals tjänstgöringspenningar, 1,000 kronor. Hänsyn till förvaltningsbidraget 300 kronor torde ej kunna tagas, då detta är avsett att täcka kostnader i och för tjänsten. Då det gäller att lösa frågan, huru avlöningen till landsfiskals vikarie skall ordnas, synes man böra huvudsakligen ansluta sig till den praxis, som därutinnan utbildat sig och enligt vilken vikarien, om han varit ordinarie eller extra tjänsteman, fatt uppbära utom landsfiskals tjänstgöringspenningar i förra fallet lönen å sin egen tjänst och i senare fallet viss andel, dock högst två tredjedelar, av sitt fasta arvode hos länsstyrelsen. Denna praxis, som för övrigt icke mötts av några egentliga invändningar, har icke visat sig medföra svårighet att erhålla vikarier. Emellertid synas i densamma böra vidtagas vissa jämkningar. Sålunda torde avlöningen till landsfiskalens vikarie i regel böra utgå med samma belopp, vare sig vikarien är ordinarie eller extra tjänsteman eller intetdera. Några länsstyrelser hava väl ansett, att då landsfiskalens tjänst uppehålls av hans eget tjänstebiträde såsom vikarie, denne icke borde åtnjuta arvode utöver tjänstgöringspenningarna, men denna mening torde kunna anses innefatta en påtaglig orättvisa och därför ej böra godkännas. Likväl kunna skäl förefinnas att för sådan vikarie något minska det jämte tjänstgöringspenningarna utgående arvodesbeloppet, när han under vikariatet möjligen kan få bibehålla vissa av sina förmåner såsom biträde hos landsfiskalen. Med hänsyn

till att ordinarie landskanslist, som mycket ofta torde förordnas såsom vikarie för landsfiskal, under vikariatet brukar få behålla sin lön, 1,500 kronor, samt att statsunderstött landsfiskalsbiträde vid förordnande såsom land-fiskal, enligt vad vi ovan föreslagit, skulle få behålla hela statsunderstödet, vars maximum är ifrågasatt att utgöra 1,500 kronor, anse vi, att jämväl övriga landsfiskalsvikarier böra tilldelas arvode utöver tjänstgöringspenningarna till belopp av högst 1,500 kronor. Enligt vår mening bör sålunda landsfiskalsvikarie, så vitt ej särskilda förhållanden till annat föranleda, uppbära jämte landsfiskals tjänstgöringspenningar: om han är ordinarie tjänsteman, lönen å sin egen tjänst samt eljest, såframt han icke åtnjuter statsunderstöd såsom landsfiskalsbiträde, arvode till belopp av högst 1,500 kronor. För extra tjänsteman hos länsstyrelsen synes detta arvode lämpligen böra i enlighet med gällande praxis utgå på det sätt, att han behåller motsvarande del av sitt fasta arvode hos länsstyrelsen. Denna anordning förutsätter jämkning i meddelade föreskrifter om den andel av detta arvode extra tjänsteman skall avstå vid förordnande att sköta ordinarie tjänst därhän, att den bibehållna delen kan uppgå till 1,500 kronor.

Framhållas må, att därest tillfällig löneförbättring för länsstyrelsernas tjänstemän kommer till stånd, härav påkallad jämkning i arvodena bör äga rum.

Vad ovan anförts i fråga om landsfiskals vikarie borde principiellt sett gälla även beträffande vikarie för häradsskrivare. Emellertid lärer det få medgivas, att, på sätt flera länsstyrelser erinrat, förhållandena vid vikariatsförordnande för häradsskrivare kanske oftast icke nödvändiggöra, att vikarien av staten erhåller särskilt arvode eller, om han är ordinarie tjänsteman, får behålla sin egen lön oavkortad. Häradsskrivaren åtnjuter nämligen såsom bekant debetsedellösen och provisioner i tjänsten till så avsevärt belopp, att när vikarien äger uppbära viss andel därav, denna jämte tjänstgöringspenningarna och förvaltningsbidraget mången gång må anses utgöra fullt tillräcklig avlöning för honom. Dock torde vissa tider av året fall kunna inträffa, då på grund av otillräckligheten av med förordnandet förbundna avlöningsförmåner det kan möta svårigheter att anskaffa lämplig vikarie. Därtör torde möjlighet böra beredas vederbörande länsstyrelse att i sådana undantagsfall tilldela å häradsskrivartjänst vikarierande, icke ordinarie tjänsteman visst skäligt arvode till fyllnad i avlöningen, och anse vi, att detta fyllnadsarvode bör begränsas och utgå i enlighet vad av oss föreslagits beträffande landsfiskals vikarie.

Därjämte anse vi oss böra föreslå, att vid vikariat i län, där ortstillsägg utgår, vikarien, om han på grund av sin tjänsteställning åtnjuter ortstillsägg, må få bibehålla detta under vikarieförordnandet och eljest tilldelas sådant med landsfiskal och häradsskrivare tillkommande belopp av 200 kronor för år.

Ordnas frågan om avlöandet av landsfiskalers och häradsskrivares vikarier på ovan angivna sätt, så att alltså länsstyrelsernas extra tjänstemän under vikariatsförordnande få behålla viss andel av sitt fasta arvode hos länsstyrelsen, synas olägenheterna för länsstyrelserna av den härigenom inträdande minskningen i det till extra biträdens avlöande anvisade belopp enklast kunna avhjälpas i enlighet med länsstyrelsens i Jämtlands län förslag eller sålunda, att extra anslaget till arvode åt extra länsnotarier m. fl. ökas med det belopp, vartill förenämnda minskning skäligen må kunna beräknas. Härvid får emellertid iakttagas, att länsstyrelserna anvisade medel till extra biträdens avlöande vid vikariatsförordnande komma att tagas i anspråk, icke blott direkt genom avlöande av viss sjukvikarie, utan även indirekt sålunda, att då ordinarie tjänsteman i länsstyrelsen vikarierar för landsfiskal eller häradsskrivare, vikarien för denne ordinarie tjänsteman icke kan avlönas enbart med hans tjänstgöringspenningar utan måste beredas fyllnad i avlöningen från ifrågavarande medel.

Vad här ovan föreslagits i fråga om vikarie vid sjukledighet anse vi böra tillämpas även för vakansvikarie, enär denne icke äger uppbära lönen å den av honom uppehållna tjänsten.

Att på förhand beräkna det belopp, varmed anslaget till arvoden åt extra länsnotarier m. fl. behöver ökas av ovan angivna orsaker, är på sätt från flera håll anmärkts mycket svårt, särskilt innan ännu någon tids erfarenhet vunnits, om vad som årligen erfordras. Men efter något år torde svårigheterna icke vara större, än när saken gäller beräkandet av kostnaderna för avlöande av sjukvikarier för en del andra tjänstemän, och på det att framdeles material för beräkning av det erforderliga anslagsbeloppet icke må saknas, torde länsstyrelserna böra årligen till Kungl. Maj:t lämna uppgift å det belopp, som under nästföregående år från berörda anslag utbetalts i anledning av landsfiskaler och häradsskrivare beviljad tjänstledighet för sjukdom. Med ledning av inhämtade upplysningar synes man kunna beräkna det för ifrågavarande ändamål erforderliga belopp till ungefär 12,000 kronor årligen. De anvisade medlen skulle av länsstyrelserna enligt ovan angivna grunder få användas utan sammanblandning med övriga delar av anslaget till arvoden åt extra länsnotarier m. fl.; och borde

länsstyrelserna hava att årligen anmäla i vad mån medel för ifrågavarande ändamål åtgått.

Att medel för samma ändamål erfordras redan för innevarande år, torde vara påtagligt. Det erforderliga beloppet synes kunna antagas uppgå till omkring 6,000 kronor.»

I anslutning till vad sålunda anförts, hava de sakkunniga tillstyrkt framställning till riksdagen därom, att genom höjning av reservationsanslaget till arvoden åt extra länsnotarier, extra länsbokhållare och övriga extra biträden hos länsstyrelserna m. m. medel måtte anvisas dels för utbildning av landsfiskalsaspiranter till belopp av 65,000 kronor, dels ock till vikariatsarvoden vid landsfiskaler och häradskrivare beviljad ledighet för sjukdom samt vid vakans till belopp av 12,000 kronor,

att efter framställning från de skilda länsstyrelserna på länen fördelas och utgå efter här ovan angivna grunder,

ävensom att för innevarande år för enahanda ändamål måtte anvisas respektive 25,000 kronor och 6,000 kronor.

Departementschefen.

Framställningen om anvisande av medel till avlöande av biträden åt vissa landsfiskaler berör ett spörsmål av stor vikt, nämligen frågan om säkerställandet av rekryteringen av en så betydelsefull tjänstemannaklass inom förvaltningen som landsfiskalernas. Med hänsyn till vad länsstyrelserna och de sakkunniga härutinnan anført synes man icke böra underlåta att söka vidtaga åtgärder till denna frågas ändamålsenliga ordnande. Därvid vill jag dock redan från början betona min anslutning till de sakkunnigas uppfattning, att man i förevarande sammanhang bör bortse från landsfiskalernas större eller mindre behov av lättnad i arbetsbördan. Att redan nu, så kort efter den nya fögderiförvaltningsorganisationens genomförande, anställa statsunderstödda biträden för tillgodoseende av ett dylikt behov synes ej böra ifrågakomma och skulle lätteligen kunna medföra konsekvenser, vilka nu ej kunna överblickas.

De sakkunniga hava tänkt sig, att för beredande av tillfredsställande rekryteringsmöjligheter av landsfiskalskåren ett belopp skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att fördelas mellan de olika länsstyrelserna för att användas som arvoden åt landsfiskalsaspiranter med, fränsett eventuellt utgående tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg, högst 1,500 eller 1,000 kronor — beroende på vederbörandes föregående utbildning. Då dessa aspiranter ofta såväl före som efter sin anställning torde komma att innehava plats som extra tjänstemän hos länsstyrelserna samt i

mycket bleve att jämställa med länsstyrelsernas extra tjänstemän, skulle enligt de sakkunnigas förslag beloppet ifråga utgå av nu förevarande anslag, dock utan sammanblandning med å anslaget i övrigt anvisade medel. Det sålunda framställda förslaget synes mig innefatta ett beaktansvärt uppslag och böra försöksvis komma till användning. De i och med fögderiförvaltningens omorganisation uppkomna nya förhållandena inom landsstaten synas mig emellertid icke ännu hava vunnit den stadga, att man kan avgöra, huruvida den föreslagna vägen till rekryteringssvårigheternas avhjälpande bör för framtiden anlitas. I enlighet med denna uppfattning i frågan anser jag, att det av de sakkunniga för aspirantutbildningen föreslagna anslag av 65,000 kronor om året bör kunna ganska väsentligt reduceras, och har det synts mig, att ett belopp av 30,000 kronor om året skulle vara tillräckligt. Med dessa medel borde verksamt understöd kunna beredas ett rätt betydande antal aspiranter. Endast de länsstyrelser, som hade ett framträdande behov av dylika aspiranter, skulle erhålla del av anslaget, och skulle för sådant ändamål hava att göra särskild framställning, innehållande fullständig utredning i angivna hänseende. Något anslag för nu ifrågavarande ändamål för år 1919 torde ej böra ifrågasättas.

Vad slutligen angår framställningen om anvisande av medel till avlönande i vissa fall av vikarie å landsfiskals- eller häradsskrivartjänst finner jag mig böra i allt väsentligt biträda vad de sakkunniga i denna fråga anfört och föreslagit. Skulle i ett eller annat fall de föreslagna vikariatsarvodenas belopp befinnas otillräckliga för erhållande av lämplig vikarie, synas svårigheterna kunna avhjälpas genom att efter Kungl. Maj:ts medgivande ett särskilt tilläggsarvode tilldelas vikarien. I enlighet med de sakkunnigas hemställan förordar jag alltså anslag för ifrågavarande ändamål till belopp av 12,000 kronor för år 1920 och 6,000 kronor för innevarande år.

I enlighet med vad jag ovan föreslagit skulle det ordinarie reservationsanslaget till arvoden åt extra länsnotarier m. m. behöva från och med år 1920 höjas med tillhoppa 102,000 kronor eller således till 413,000 kronor. För år 1919 skulle vidare för anslagets förstärkning erfordras ett belopp av 40,000 kronor. Den för år 1920 ifrågasatta höjningen överstiger visserligen med 13,000 kronor det i statsverkspropositionen beräknade beloppet, men föranleder dock ingen ökning i riksstatens slutsumma, då vissa i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln beräknade anslag ej behövt till fullo tagas i anspråk.

Sammanfattning.

Vissa till-
fälliga
kostnader.

I den skrivelse den 19 december 1918, nr 40, vari 1918 års urtima riksdag anmälde sitt beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet m. m., förutsatte riksdagen, att då genom den beslutade utvecklingen av kommunal- och municipalfullmäktigiinstitutionen väsentligt ökat arbete komme att åvila länsstyrelserna, som hade att verkställa sammanräkning av ifrågavarande val, medel borde ställas till länsstyrelsernas förfogande i syfte att särskilda arbetskrafter kunde anlitas för ändamålet i sådana fall, då sammanräkningarna eljest ej skulle kunna äga rum utan att övriga ärendens handläggning inom länsstyrelserna åsidosattes. Genom cirkulärskrivelse den 24 januari 1919 har Kungl. Maj:t i enlighet härmed bemyndigat länsstyrelserna att anställa erforderligt antal extra arbetskrafter för de innevarande vår förestående sammanräkningarna av ifrågavarande art ävensom anbefallt länsstyrelserna att anmäla i anledning härav uppkommande kostnader till ersättande. Även med den av mig nu föreslagna ökningen av anslaget till extra biträden vid länsstyrelserna kan detta anslag givetvis ej förslå för täckande av de sålunda uppkommande tillfälliga kostnaderna.

Jämväl i ett annat hänseende kommer kostnad för statsverket att uppstå i anledning av de val, som under innevarande vår skola förrättas. Bestyret med den kommunala röstlängdens upprättande på landet har enligt de nya stadgandena överflyttats från kommunalnämnden till häradsskrivaren. I enlighet med vad riksdagen i sin nyssnämnda skrivelse nr 40 förutsatt, bör längden för framtiden lösas av vederbörande kommuner med belopp, som Kungl. Maj:t torde komma att stadga. I avseende å den särskilda röstlängd, som utöver den ordinarie röstlängden för innevarande år upprättas för de nu stundande valen, torde emellertid kommunerna skäligen ej böra åläggas lösa densamma, utan bör kostnaden för häradsskrivarens bestyr härutinnan, på sätt även torde hava förutsatts, gäldas av statsmedel. I enlighet härmed har i kungörelse den 31 december 1918 med föreskrifter i avseende å uppläggande under år 1919 av vissa kommunala röstlängder m. m. (sv. förf.-saml. nr 1063) stadgats, att häradsskrivare skall bekommen ersättning för sitt ifrågavarande bestyr med 1 krona för varje helt eller påbörjat uppslag i röstlängderna, därvid antalet rader å de särskilda uppslagen beräknas till minst femton.

För täckande av förut angivna kostnader synes ett särskilt anslag böra äskas hos riksdagen å tilläggsstat för år 1919.

Vid beräkning av kostnaderna för ersättning åt häradsskrivarna för upprättande av kommunal röstlängd under innevarande vår kan tjäna till ledning följande tabell:

L ä n.		Antalet invånare över 23 år den 1/1 1918 å landsbygden samt, i städer där magistrat ej finnes.	Beräknade kostnader. Kronor
Stockholms	län	109,110	7,274
Uppsala	»	53,127	3,542
Södermanlands	»	73,337	4,890
Östergötlands	»	110,645	7,377
Jönköpings	»	100,067	6,672
Kronobergs	»	79,346	5,290
Kalmar	»	103,010	6,868
Gottlands	»	27,547	1,837
Blekinge	»	53,830	3,589
Kristianstads	»	120,169	8,012
Malmöhus	»	140,891	9,393
Hallands	»	60,428	4,029
Göteborgs och Bohus	»	101,603	6,774
Älvsborgs	»	138,490	9,233
Skaraborgs	»	114,192	7,613
Värmlands	»	124,225	8,232
Örebro	»	91,851	6,124
Västmanlands	»	62,612	4,175
Kopparbergs	»	120,878	8,059
Gävleborgs	»	106,759	7,118
Västernorrlands	»	113,685	7,579
Jämtlands	»	59,738	3,983
Västerbottens	»	77,888	5,193
Norrbottens	»	74,390	4,960
Summa		2,217,818	147,866

Siffrorna i andra kolumnen avse den kyrkoskrivna och ej den mantalsskrivna befolkningen och äro approximerade på basis av befolkningens åldersfördelning vid 1910 års folkräkning, vadan de i tredje kolumnen angivna kostnaderna böra anses allenast såsom ungefärliga.

Med hänsyn därtill, att ersättning skall utgå även för röstlängdsuppslag, som ej är fullskrivet, böra de i tabellen beräknade kostnaderna ökas med omkring 2,000 kronor eller sålunda till sammanlagt omkring 150,000 kronor.

Kostnaderna för anställande av extra arbetskrafter vid länsstyrelserna kunna för närvarande ej med någon bestämdhet beräknas, men torde kunna uppskattas till omkring 25,000 kronor.

Sammanlagt skulle således för nu ifrågavarande ändamål å tilläggsstat för år 1919 av riksdagen äskas ett belopp av 175,000 kronor, som lär beröra givas förslagsanslags natur. Då bestämmelserna angående röstlängdernas upprättande ej utkommit förrän vid tiden för statsverkspropositionens avlåtande, har något anslag för ändamålet ej kunnat beräknas, men lär, enligt vad jag från chefen för finansdepartementet inhämtat, medel för ändamålet kunna beredas å budgeten.

Departement-
chefens
hemställan.

I anslutning till vad ovan anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till förstärkning av det ordinarie reservationsanslaget till arvoden åt extra länsnotarier m. m. på tilläggsstat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst, 40,000 kronor;

dels från och med år 1920 höja nämnda reservationsanslag, nu 311,000 kronor, med 102,000 kronor till 413,000 kronor;

dels ock till bestridande av vissa kostnader i anledning av under våren 1919 förrättade kommunala val på tilläggsstat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 175,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till riksdagen avlåtas.

Ur protokollet:

Nils Ädelgren.